

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Symfonická díla Leoše Janáčka
v provedení Janáčkovy filharmonie
Ostrava**

Symphonic works of Leoš Janáček performed by Janáček
Philharmonic Ostrava

Ester Byrtusová

Katedra muzikologie

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

Studijní program: Uměnovědná studia

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Symfonická díla Leoše Janáčka v provedení Janáčkovy filharmonie Ostrava* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování doc. PhDr. Evě Vičarové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat prof. PhDr. Karlu Steinmetzovi, CSc. a Vladislavu Klímovi za vstřícnost a ochotnou pomoc při získávání potřebných informací a podkladů.

Obsah

Úvod.....	6
Stav bádání.....	8
1. Ostravská hudební kultura.....	10
2. Leoš Janáček a Ostrava	15
2.1. Vztah k rodnému kraji	15
2.2. Hudební tradice Janáčkova rodu	16
2.3. Vliv Leoše Janáčka na vývoj ostravské hudební kultury	17
2.4. Janáčkova tradice v ostravských hudebních institucích	20
2.4.1. Národní divadlo moravskoslezské	20
2.4.2. Pěvecké sdružení moravských učitelů	22
2.4.3. Komorní soubory	23
2.4.4. Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka	24
2.4.5. Janáček Ostrava 2018	25
3. Janáček a Janáčkova filharmonie Ostrava (1954–2017).....	27
3.1. Počátky a Otakar Pařík	28
3.2. Ostravský symfonický orchestr v čele s Jiřím Waldhansem.....	31
3.3. Čtyři roky s Václavem Jiráčkem a mezidobí Josefa Daniela	34
3.4. Éra Otakara Trhlíka	36
3.5. Etapa Tomáše Koutníka, Leoše Svárovského a Dennise Burkha.....	39
3.6. Christian Arming, Petr Vronský a Theodore Kuchar	41
3.7. Od roku 2012 do současnosti	43
3.8. Nahrávky	47
3.8.1. Chronologický soupis dosud vydaných nahrávek s díly L. Janáčka....	48
Závěr	50
Resumé.....	52
Summary	53
Zusammenfassung.....	54
Seznam zdrojů.....	55
Literatura	55
Statě a novinové články.....	56
Internetové zdroje.....	57

Seznam obrázků s citacemi	57
Seznam zkratk	59
Seznam příloh.....	59
Anotace	60
Přílohy.....	61

Úvod

Bakalářská práce se zabývá průzkumem historie Janáčkovy filharmonie Ostrava (dále ve zkratce JFO) s ohledem na uvádění symfonických děl Leoše Janáčka od počátku vzniku orchestru do roku 2017. Rozhodla jsem se sesbírat všechny informace o koncertech s Janáčkovou orchestrální tvorbou v podání JFO, neboť se takového tématu ještě nikdo neujal, ač se to vzhledem k názvu tělesa a Janáčkovu vztahu k Ostravě i kraji nabízí.

Práce si klade za cíl podat úplný přehled těchto skladeb; tedy zjistit, jaké orchestrální kompozice byly uváděny v epochách jednotlivých šéfdirigentů, jak často se objevovaly v repertoáru, která skladba figurovala v dramaturgii nejčastěji apod. Tento soupis by mohl posloužit i dalším muzikologům zabývajícím se ostravskou hudební kulturou, činností filharmonických orchestrů, ale i janáčkovským badatelům k různým komparacím, zkoumání janáčkovské recepce apod. V neposlední řadě je cílem práce také upozornit na umělecký přínos konkrétní ostravské hudební instituce v souvislosti s popularizací a propagací Janáčkova díla.

Téma práce jsem si zvolila z několika důvodů. V první řadě mě k němu vedl zájem o hudbu Leoše Janáčka a jeho osobu a také skutečnost, že z Ostravy pocházím. K volbě přispělo i mé předchozí studium na Janáčkově konzervatoři v Ostravě a v neposlední řadě i roční pracovní zkušenost v JFO.

Tato práce se skládá ze tří základních částí. První kapitola tvoří rámeček předmětu celé práce a představuje stručnou hudební historii Ostravy v období před započítím i v průběhu rozvoje janáčkovské tradice, aby bylo zřejmé, v jakém prostředí orchestr působí. Druhá kapitola je věnována samotnému Janáčkovu, jeho stručnému profilu, představení jeho osobnosti, vylíčení vztahu skladatele k lašskému kraji i následnému vlivu jeho tvorby na ostravskou hudební scénu. Podrobněji bude pojednáno o těch hudebních institucích, které - kromě symfonické tvorby - věnovaly pozornost janáčkovskému repertoáru. Za důležité považuji zmínit činnost Národního divadla moravskoslezského, které již od počátku působení založilo operní janáčkovskou tradici. Dále budu sledovat skladatelovu spolupráci s Pěveckým sdružením moravských učitelů

a v neposlední řadě festivaly vzniklé na Janáčkovu počest. Naopak problematika uvádění komorní hudby Leoše Janáčka v Ostravě probírána nebude z důvodu obsáhlosti tématu a časové náročnosti, kterou by si její zpracování zasloužilo. Třetí a zároveň stěžejní kapitola se zabývá historií JFO s ohledem na společenskou či politickou situaci, představení organizačního a uměleckého provozu tělesa, prací jeho ředitelů, šéfdirigentů a zejména dramaturgie založené na uvádění Janáčkových děl.

Předkládaná práce je výsledkem rozsáhlé heuristiky. Hlavním výstupem mého bádání je datová tabulka, která vznikla sběrem dat pocházejících z archivních pramenů, tiskovin a literatury. Komentářem těchto dat je celá třetí kapitola. Předchozí pasáže jsou výsledkem kompilace a studia literatury.

Metodologicky můj spis navazuje na publikaci Iva Stolaříka *Umělecká hudba v Ostravě 1918–1938* mapující hudební život v Ostravě, jejíž součástí je souhrnný seznam skladeb provedených v Ostravě v průběhu dvacetiletého období. Text akcentuje také kulturně-historický kontext a práci s různorodými prameny, které umožňují analyzovat komplexní vývoj ostravské hudební scény uvedené éry. Publikace rovněž prezentuje veškeré uvedené dílo Leoše Janáčka, tedy nejen skladby orchestrální a operní, ale také komorní, sborové a další.

I když Leoš Janáček strávil většinu života v Brně, kde se jeho kult zásluhou uměleckého působení jeho žáků udržel nejsilněji, existuje přirozeně i vazba Janáčka k ostravské kultuře a celému městu. Z těchto důvodů vznikal prostor pro jistou rivalitu mezi příslušníky a příznivci Janáčkovy Brna a představiteli Janáčkovy Ostravy, obzvlášť když v roce 1971 přišla s přejmenováním Státní filharmonie Ostrava na Janáčkovu filharmonii Ostrava. V úvahu lze vzít některé z brněnských námitek, například tu, že v Brně skladatel žil a ve fejetonu „Moje město“ k němu vyjádřil velkou lásku. Dále skutečnost, že se zde uskutečnily premiéry většiny jeho děl, z čehož vyplývá, že zde existovala jakási autentická interpretační tradice. Z ostravských protiargumentů můžeme zmínit například blízkost rodných Hukvald, skladatelovu celoživotní náklonnost k Lašsku, kde pravidelně trávil Vánoční a letní prázdniny nebo Janáčkův zájem o zdejší lid, nářečí, písňový folklór a v neposlední řadě úmrtí v ostravském Kleinově sanatoriu aj. Tyto třenice však nelze logicky správně rozsoudit ani

dokázat, proto zůstávají v lidské rovině patriotismu hudebníků, hudebních teoretiků a vědců.

Stav bádání

Pramenů či materiálů zaměřených na uvádění Janáčkových skladeb ostravskou filharmonií není mnoho. Dle vzpomínek prof. Karla Steinmetze, který v letech 1975–1978 působil na pozici dramaturga JFO, byla vedena kronika, do níž se zapisovaly všechny koncerty s programy. Bohužel se tato kronika v 90. letech při stěhování ztratila. K. Steinmetz z ní však ještě stačil vyjít při psaní dvou statí do časopisu *Těšínsko*¹ a sborníku *Ostrava 11* ve studii „Přehled pětadvacetiletého vývoje Janáčkovy filharmonie Ostrava z hlediska dramaturgie“.² Z kroniky také získal informace do svých dalších textů a dvou almanachů JFO (*30 let symfonického orchestru v Ostravě*³ a *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let*).⁴ Přesto se ani v těchto statích úplný chronologický seznam provedení Janáčkových děl nenachází.

Práce si proto vyžádala nejen důsledné bádání v archiváliích, literatuře a tiskovinách, ale i několik konzultací a rozhovorů přímo s pamětníky.

Velmi podnětná v precizaci tématu i během heuristiky byla setkání a konzultace s prof. Steinmetzem. Ve spolupráci s Vladislavem Klímou, archivářem JFO, jsem pak v podobě archivářských karet⁵ nalezla téměř veškerou janáčkovsky laděnou filharmonickou činnost přibližně do 80. let. Od tohoto časového úseku mi k vytvoření výsledné statistiky posloužila neúplná elektronická tabulka sezon, vedená marketingovým oddělením JFO, ze které jsem vyčlenila pouze Janáčkovo dílo. K finální verzi tabulky jsem se posléze dopracovala úpravami a doplňováním informací z plakátů a dokumentů z Archivu města Ostravy, webových stránek a již zmíněných rozhovorů.

---

¹STEINMETZ, Karel: „Koncerty Janáčkovy filharmonie Ostrava na Karvinsku v letech 1957–1977“. Podnět pro hudební regionalistiku. In: *Těšínsko*, 1980, č. 3, s. 12–15.

²STEINMETZ, Karel: „Přehled pětadvacetiletého vývoje Janáčkovy filharmonie Ostrava z hlediska dramaturgie“. In: *Ostrava 11, Profil*, Ostrava, 1981, s. 235–246.

³STEINMETZ, Karel, Navrátil Miloš: „30 let symfonického orchestru v Ostravě“. In: *Janáčkova filharmonie Ostrava 1954–1984*. Ostrava: JFO, 1984.

⁴KALINA, Petr, ed. *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let: dokumentace k minulosti, současnost a budoucnost Janáčkovy filharmonie Ostrava*. Ostrava: Janáčkova filharmonie, 2014.

⁵ Tyto karty sloužily k archivaci dat koncertů a také k informacím ohledně obsazení.

V kompilačních kapitolách o Ostravě jsem pracovala s publikací *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*⁶ a heslem „Ostrava“ ze Slovníku české hudební kultury (dále ČSHS).⁷ V částech, které se dotýkaly Janáčkovy vztahu k jeho kraji a Ostravě jsem čerpala z knihy *Vyprávění o Leoši Janáčkově*⁸ Roberta Smetany či z publikace *Leoš Janáček: život a dílo*⁹ od Jaroslava Vogela. Rovněž jsem využila Procházkovy knihy *Lašské kořeny života i díla Leoše Janáčka*¹⁰ či Janáčkovy *Fejetony*¹¹ a dopisy *Hádanka života*.¹² Kapitoly o Janáčkově odkazu v ostravských institucích jsou zpracovány na základě Stolaříkova článku „Janáčkovy skladby v Ostravě v letech 1918–1938“¹³ a internetových stránek dotčených kulturních institucí. Ve stěžejní kapitole o historii filharmonie jsem čerpala z již zmíněné publikace *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let*¹⁴ a hesla Karla Steinmetze v ČHS „Janáčková filharmonie Ostrava.“¹⁵

---

⁶MAZUREK, Jan. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010.

⁷ČSHS I, s. 474, II, s. 55, 233, 234, 600, 607. MEH(Č), s. 294, 478.

⁸SMETANA, Robert. *Vyprávění o Leoši Janáčkově*: [K dvacátému výročí Mistrovy smrti]. I. vydání. V Olomouci: Velehrad, 1948.

⁹VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: život a dílo*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963.

¹⁰PROCHÁZKA, Jaroslav. *Lašské kořeny života i díla Leoše Janáčka*: k festivalu "Janáčkovu hudební Laško". Frýdek: Okresní a místní rada osvětová v Hudební Matici umělecké, 1948.

¹¹JANÁČEK, Leoš. *Fejetony: výběr z fejetonů Leoše Janáčka otiskovaných v Lidových novinách 1893-1928*. Praha: Ars Bohemica, 1998.

¹²DOPISY LEOŠE JANÁČKA KAMILÉ STÖSSLÉ a K VYDÁNÍ PŘIPRAVILA SVATAVA PŘIBÁŇOVÁ. *Hádanka života: dopisy Leoše Janáčka Kamile Stösslové*. Brno: Opus Musicum, 1990.

¹³STOLAŘÍK, Ivo: „Janáčkovy skladby v Ostravě v letech 1918 – 1938“. In: Slezský sborník, roč. 56, 1958, č. 4, s. 560-566.

¹⁴KALINA, Petr, ed. *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let: dokumentace k minulosti, současnost a budoucnost Janáčkovy filharmonie Ostrava*. Ostrava: Janáčková filharmonie, 2014.

¹⁵STEINMETZ, Karel: „Janáčková filharmonie Ostrava“. In: Český hudební slovník osob a institucí.

1. Ostravská hudební kultura

Ohlédneme-li se za ostravskou historií vážné hudby, zjistíme, že bohužel není až tak rozsáhlá. Veškeré podstatné kulturní dění v Ostravě se vyvíjelo až po nástupu industrializace, jednalo se např. o činnost pěveckých spolků Lumír v Moravské Ostravě (od 1881) a Záboj v Polské Ostravě (od 1893), které ve spolupráci s dirigentem Edvardem Rundem uváděly současný český i světový repertoár. Divadelní budova¹⁶ zpočátku sloužila pouze německým kulturním společnostem. Proto se české divadelní družstvo v roce 1908 rozhodlo ustanovit pravidelný provoz nejprve českým hostujícím souborům a tím se v letech 1908-1918 utvářel základní český operní repertoár s českými dirigenty např. Cyrilem Metodějem Hrazdirou, Karlem Nedbalem, Josefem Vašatou, Karlem Moorem a Emanuelem Bastlem, a sólisty např. bratřími Burianovými, Kristinou Morfovou, Mariou Boguckou a Richardem Kublou. Ze skladatelů se v Ostravě usadili např. Eduard Bartoníček, František Nechanický, Karel Patočka, Rudolf Wunsch a Rudolf Kadleček,¹⁷ čímž rovněž zdejší kulturu rozvíjeli. Podobně tomu bylo i s Janáčkovými žáky varhanické školy Karla Budíka, C. M. Hrazdiry, E. Runda, Eduarda Marhuly, Františka Míty Hradila a Josefa Černockého, kteří zde působili nejen skladatelsky, ale i pedagogicky¹⁸ či teoreticky.¹⁹ Německá scéna ovšem ve městě působila i nadále. Zejména německá divadelní činnost a později meziválečná symfonická hudba se stala pro Ostravu významným činitelem. Nutno zmínit také aktivně působící Židovský pěvecký spolek nebo polskou hudební kulturu rozvíjející se v tomto městě, která nejčastěji probíhala na polských školách či v Polském domě.²⁰ Tradiční lidová kultura, o kterou se zasazovali místní sběratelé,²¹ byla již počátkem 20. stol. zastíněna stále více se prosazující městskou a dělnicko-hornickou kulturou.

---

¹⁶Stavba započala roku 1904.

¹⁷Roku 1890 založil první soukromou hudební školu na Ostravsku.

¹⁸Založeny byly např. tyto instituce: Polsko-ostravský učitelský ústav 1905; hudební škola v Zábřehu; první veřejná hudební a varhanická škola Matice školské na Ostravsku v Mariánských horách r. 1907 E. Marhulou.

¹⁹Vycházely listy Moravskoslezský hudební věstník (1891), Varyto (1893-94) a Hudební obzor (1913-14).

²⁰Dom Polski, 1900.

²¹Např. J. Mojžíšek, F. Myslivec a H. Salichová.

Se vznikem Československé republiky lze zaznamenat vývoj kulturní činnosti směrem k profesionální bázi. Národní divadlo moravskoslezské²² mělo k dispozici operní, operetní, baletní a činoherní soubor s pravidelnými představeními. Rozrostla se ostravská rozhlasová stanice,²³ kde našla uplatnění řada dirigentů (Bohuslav Tvrdý, Jan Plichta, Alois Klíma) a sólových hudebníků (Věra Řepková, Marta Cíttová, Ervín Schulhoff, Jaroslav Štěpánek, František Danyi, František Vrána). Studium repertoáru moderní české a světové symfonické hudby se zabýval Jaroslav Vogel, který pracoval se spojeným divadelním a rozhlasovým orchestrem. Ostrava zažila i řadu návštěv známých hudebních osobností jako např. Hindemitha v letech 1931 a 1932, Stravinského roku 1933 či Prokofjeva v roce 1935. Roku 1923 založil Jan Pešat Ostravskou amatérskou filharmonii. V letech 1927-37 zde pravidelně představovalo takřka celý svůj repertoár Osvobozené divadlo. Mimořádnou událostí bylo založení Masarykova ústavu hudby a zpěvu pod vedením F. M. Hradila roku 1935. Počátky komorní hudby v Ostravě zaznamenáváme již v meziválečném období, kdy velkou zásluhu na zkulturnění a intelektualizaci Ostravy můžeme přičíst hlavně vzdělávacím koncertům Lidové univerzity, Klubu přátel moderní kultury a Kruhu přátel vážné hudby či Milanu Balcarovi, který v programech hudebních večerů často vystupoval jako klavírista. Dále pak skladatelům, hudebním publicistům a kritikům, pedagogům a zejména sólistům, kteří zde svým působením jak sólovým, tak ansámblovým začínali či rozvíjeli kulturní život. O rozvoji ostravské komorní hudby však můžeme hovořit až spolu s organizovanou činností Spolku pro Komorní hudbu.²⁴ Ostrava měla možnost seznámit se mnohými předními českými i světovými tělesy a umělci jako byli například Pražské kvarteto, Ondříčkovo kvarteto, Moravské kvarteto, Kolischovo kvarteto, České trio, Rudolf Firkušný, Frederic Lamond aj. Během druhé světové války byla založena Hudební škola Leoše Janáčka ve Vítkovicích s J. Pešatem ve vedoucí funkci. Vynikly také dětské pěvecké sbory např. sbor Jistebnických zpěváčků, či sbor Hrabůvských zpěváčků. Další hudební vzdělání nabízely Ostravě soukromé hudební ústavy a školy.²⁵ Tradici vystupování díky pedagogickému působení Jana Šoupala zde

---

²²Více informací viz Kapitola 2.4.1.

²³Od roku 1929.

²⁴Vznikl roku 1934 po vzoru Českého spolku, kdy předsedou byl Otakar Pavlousek a místopředsedou Jaroslav Vogel.

²⁵Např. G. Deckera, E. Šárky, A. Rychty ad.

nalezlo také PSMU.²⁶ Skladatelé jako F. M. Hradil, M. Balcar a Josef Schreiber, dále rodáci z regionu, kteří se uplatnili i mimo Ostravu, např. Josef Černík, Július Kowalski, Gustav Pivoňka aj. neodlučitelně stojí za ostravským kulturním vývojem. Za publikováním písňových sbírek a zpěvníků, skladeb, knižních hudebních monografií, hudebně pedagogických příruček a podobných děl stály nakladatelské instituce jako knihkupectví Zelinkovo, Lukásíkovo, Dělnické knihkupectví ad.

Koncem druhé světové války nastaly četné institucionální změny a Ostrava začala nabývat role důležitého kulturního centra. Divadlo bylo zestátněno a rozděleno na budovu Divadla Zdeňka Nejedlého a budovu Divadla Jiřího Myrona, kde se ve kvalitním operním souboru vystřídala řada dirigentských osobností např. Jaroslav Krombholc, Zdeněk Chalabala, Rudolf Vašata, Bohumil Gregor, Josef Vincourek, Josef Kuchinka, Zdeněk Košler, Jiří Pinkas, Václav Návrat. Opereta, kde po Mirku Hanákovi převzal vedení Václav Brázda, byla rovněž na dobré úrovni. V celkovém repertoáru se prosazovala prezentace soudobé české i světové tvorby a Ostravské Divadlo hudby patřilo k nejvýznamnějším českým institucím tohoto typu. Na ostravské scéně se prezentovalo hned několik významných institucí přidružených k Janáčkově filharmonii jako např. Filharmonický pěvecký smíšený sbor (založen 1960), z komorních souborů pak Ostravské kvarteto založeno 1953 z podnětu Rudolfa Šrubaře, Ostravské dechové kvinteto, Komorní orchestr Leoše Janáčka a kvarteto lesních rohů Kaemika corni, které se prezentovalo na komorní ostravské scéně. Sólovou pozici zde zastával klavírista Ilja Hurník. Tělesa prezentují klasickou, ale i soudobou hudbu. Mimo jiné je rozvíjena i janáčkovská tradice prostřednictvím koncertů i festivalů jako je Janáčkův máj. Mezinárodního uznání a ohlasů dosáhly soubory Musici moravienses a Kubínovo kvarteto, rovněž ostravští sólisté Rudolf Bernátík, Jan Marcol, Věra Čanová, Josef Kysela, Valter Vítek, Vladimír Svatoš ad. Velmi významnou součástí hudební kultury Ostravska je i Janáčkova konzervatoř, dříve Vyšší hudebně-pedagogická škola²⁷ a posléze konzervatoř Ostrava, vychovávající mladé talentované umělce. Folklórní či dechovkovou tradici zde pomohla rozvinout mimo jiné i ostravská rozhlasová

---

²⁶Po druhé světové válce v Ostravě PSMU dokonce sídlilo.

²⁷Založena roku 1953.

stanice, která vytvářela prostor pro koncertování mnoha souborů.²⁸ V 50. a 60. letech vznikl prostor pro různé typy zábavné či populární hudby.²⁹ Roku 1955 svou činnost zahájilo také studio Československé televize, provozující ostravskou operetu v čele s V. Brázdou, zábavnou hudbu, folklór i soudobou artificiální tvorbu. Přičemž mnohé pořady dostaly řadu ocenění na významných mezinárodních soutěžích a festivalech.

Skladatelsky se zde prosazovali kromě již zmíněného R. Kubína také Miroslav Klega, Karel Kupka, Josef Kubenka, Vladimír Svatoš, Jaromír Podešva, Jaromír Dadák, Milan Báchorek a Eduard Dřízga a přechodně také Čestmír Gregor, který se věnoval rovněž novinářské činnosti, dále Ivo Jirásek, Jan Tausinger, Antonín Tučapský, Jiří Matys, Ladislav Simon, Jan Grossmann ad. Někteří ostravští rodáci našli uplatnění mimo Ostravu, jednalo se o Ilju Hurníka, Otmara Máchu, Josefa Matěje, Svatopluka Havelku, Miroslava Juchelku, Lubomíra Železného, Josefa Ceremugu, Milana Salicha, Václava Oborného, Václava Nelhýbela nebo muzikologa a skladatele Ericha Karkoschku. Vznikla pobočka Svazu československých skladatelů,³⁰ která vytvářela podmínky pro realizaci tvorby a interpretační aktivitu, čímž se Ostrava stala místem konání podzimní přehlídky nové tvorby. Silné partnerské svazky s Poláky motivovaly rozvoj styků Ostravy s Katovicemi a s dalšími městy a institucemi v Polsku. Rozvoje se dočkalo rovněž školství a hudební vzdělávání. Na pedagogické fakultě vznikla katedra hudební výchovy, kdy po roce 1989 toto pracoviště působilo v rámci nové Ostravské univerzity. Z iniciativy R. Bernatíka zde vznikla též nová umělecko-pedagogická katedra. O zachování významných archiválií a tiskovin pečuje Hudební oddělení Městského muzea nebo Archiv města Ostravy. Mezi ostravské muzikology, publicisty a hudební folkloristy patří Ivo Stolařík, Jaromír Gelnar, František Cimmer, V. Gregor, Luděk Zenkl, Ondřej Bednarčík, Miroslav Malura, Miloš Navrátil, Jiří Kocur, Jan Mazurek, Karel Steinmetz a mnozí činitelé působící mimo Ostravu: Věra Stará, Eva Sýkorová-Čápková, Leo Jehne, Oldřich

---

²⁸Mezi folklórní patřily soubory Ondraš, Dymak, Technik, zpěváci J. Šuláková, J. Laža, hrčavští gajdoši Zogatové a mezi dechovky soubor dolu Hlubina, Vítkovák, Ostravanka aj.

²⁹Ostravský rozhlasový orchestr pod vedením P. Staňka a okruhem D. Volejníčka, F. Trnky, Z. Bittmara, R. Kovalčíka aj.; dále sextet I. Pavlíka, soubory Plameňáci, Bukanýři, ORO-jazz, zpěváci H. Zagorová, M. Rottrová, V. Špinarová, H. Bušíková, P. Novák ad.

³⁰Později navázala na její činnost odbočka Svazu českých skladatelů a koncertních umělců, od r. 1990 působí v Ostravě tvůrčí centrum Asociace hudebních umělců a vědců.

Pukl. Ostrava se stala kulturním centrem Severomoravského kraje, samotné ostravské hudební dění je pak rozprostřeno do celé ostravské aglomerace.³¹ K celkovému rozmachu a vývoji je nutno zařadit také festival Colours of Ostrava, který se využitím atmosféry industriálních prostor Dolní oblasti Vítkovic řadí mezi nejpopulárnější festivaly na světě a Ostravu tím staví do role mezinárodně známého kulturního města.³²

---

³¹Do okolních měst Bohumín, Karviná, Orlová, Havířov, Český Těšín, Třinec, Brušperk a Hlučín aj.

³²Heslo Ostrava[Online].[cit. 20.2.2018] Dostupné na:
<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/chs/record.php?id=999>.

2. Leoš Janáček a Ostrava

Leoš Janáček se narodil 3. července 1854 na Hukvaldech. Své první humanitní a hudebně teoretické vzdělání získal Leoš Janáček díky studiím v augustiniánském klášteře na Starém Brně. Zde se stal členem pěveckého sboru v bazilice Nanebevzetí Panny Marie za vedení kněze Pavla Křížkovského. Posléze podle vzoru svých předků studoval reálku a učitelský ústav, ve kterém později vypomáhal jako kantor. V tomto období také zastupoval P. Křížkovského v řídicí funkci kůru zmíněného klášteře. Dále se vzdělával na Moravské zemské akademii a varhanické škole v Praze, kde se věnoval zpěvu, hře na varhany, klavír a později i hře na housle. Od té doby směl zastávat plnohodnotnou kantorskou práci. Janáček posléze přijal místo sbormistra Filharmonického spolku Beseda brněnská, se kterým realizoval řadu děl. Dne 13. července 1881 se oženil se svou žačkou Zdeňkou Schulzovou, se kterou i přes úmrtí obou dětí a následnou manželskou krizi setrval až do konce života. Část života pobýval rovněž v Lipsku a Vídni, kde krátce studoval na konzervatoři, což mu pomohlo vstoupit do tehdejšího hudebního dění. V letech 1881 až 1919 zastával pozici ředitele varhanické školy v Brně, ze které se posléze stala Brněnská konzervatoř. O rok později přijal nabídku vyučovat skladbu na brněnské pobožce pražské konzervatoře.

V jeho životních cestách měla významné místo také již zmíněná Ostrava, kde 12. srpna 1928 zemřel.

Už od 70. let byl lašský rodák vlivnou osobností. Jeho originální kompoziční styl, projevující se například používáním sčasovek, nápěvkové mluvy a nezvyklé melodiky obohacené folklórními prvky, staví Janáčka mezi světově uznávané skladatele.³³

2.1. Vztah k rodnému kraji

Lze souhlasit s Jaroslavem Procházkou, který ve své publikaci tvrdí: „*Leoš Janáček byl nejvlastnějším tvůrcem lašské hudební tradice a zároveň jejím nejvýraznějším nositelem a dovršitelem.*“³⁴ Do vesnice Hukvaldy se rád vracel

---

³³Leoš Janáček [online]. [cit. 1. 4. 2018] Dostupné na: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/leos-janacek>.

³⁴PROCHÁZKA, Jaroslav. *Lašské kořeny života i díla Leoše Janáčka: k festivalu "Janáčkovu hudební Lašsko"*. Frýdek: Okresní a místní rada osvětová v Hudební Matici umělecké, 1948, s. 36.

po celý svůj život a nacházel zde také klid pro svou práci.³⁵ Jeho charakter jak osobní tak hudební byl zcela jistě ovlivněn lašským temperamentem, nářečím, zvyklostmi a tradicemi. Bohatá folklórní tradice tanečních písní a samotného hudebního života v Janáčkově zanechala stopy, které lze rovněž nalézt v jeho hudebním jazyce. Janáčková tvorba a hudební vyjadřování jsou důkazem jeho celoživotní lásky ke svému rodišti.

2.2. Hudební tradice Janáčkovy rodiny

Janáčkův rod se vždy držel nedaleko Beskyd v blízkosti přírody. Hudba měla v rodině Janáčků svou dlouholetou tradici. Děd Leoše Jiří Janáček byl na tehdejší poměry uznávaným kantorem a na své okolí měl výrazný duchovní i kulturní vliv. Otec Leoše - jménem taktéž Jiří - se od útlého věku věnoval hře na varhany u Josefa Richtera v Petřvaldu. Poté působil jako pedagogický pomocník v Neplachovicích³⁶ u Opavy, kde se setkal s Aloisem Urbánkem vedoucím tamního kostelního kůru. Ten Janáčkovy otce značně ovlivnil. Kladně na něj působilo i stěhování, které vedlo k poznávání významných hudebních kantorů a umělců. Sekundoval například Josefu Suchému, který jej seznámil s opavským hudebním životem. Také kontakt se zpěvákem Janem Filipcem prohloubil jeho hudební vědomosti. Posléze jako fundovaný odborník jak v pedagogice, tak v hudbě přijal místo učitele v Příboře, kde se také později oženil s dcerou Karla Grulichy Amálií. Z finančních důvodů však manželé přemýšleli o změně místa, a když se pak 5. června 1848 uvolnil post učitele na Hukvaldech, Jiří Janáček jej s radostí přijal a začal tak novou a úspěšnou epochu svého života. O tři roky později se narodil syn Leoš, jenž díky své mistrovské tvorbě proslavil rodné Hukvaldy a natrvalo je vepsal do mapy světových dějin. O řadu let později, v roce 1865 stačil ještě jeho otec Jiří Janáček na Hukvaldech založit první Zpěvácko-čtenářský spolek, což ovlivnilo tamní kulturní vývoj.³⁷

---

³⁵SMETANA, Robert. *Vyprávění o Leoši Janáčkově*: [K dvacátému výročí Mistrovy smrti]. I. vydání. V Olomouci: Velehrad, 1948, s. 7-8.

³⁶Neplachovice jsou důležitým místem i pro Leoše Janáčka samotného, neboť zde studoval jeho pozdější brněnský učitel Pavel Křížkovský.

³⁷PROCHÁZKA, Jaroslav. *Lašské kořeny života i díla Leoše Janáčka: k festivalu "Janáčkovy hudební Lašsko"*. Frýdek: Okresní a místní rada osvětová v Hudební Matici umělecké, 1948, s. 49-62.

2.3. Vliv Leoše Janáčka na vývoj ostravské hudební kultury

Vliv Leoše Janáčka na vývoj ostravské hudební kultury byl za jeho života zpočátku nepatrný. Ač se lašský rodák do svých hukvaldských končin rád vracel, centrem Ostravy projížděl jen zřídka. Přesto do srdce Slezského kraje vícekrát zavítal a zásluhou pamětníků jsou jeho cesty v archivech také dohledatelné.

Za jednu z prvních takových cest se považuje návštěva z 25. září 1906, konaná u příležitosti ostravské premiéry opery *Její pastorkyňa*. Ta pod taktovkou Janáčkovy žáka Cyrila Metoděje Hrazdiry zazněla v podání členů brněnského Národního divadla v Národním domě (dnešním Divadle Jiřího Myrona).³⁸

Další Janáčkovy návštěvy Ostravy se pojí s premiérou³⁹ skladby pro mužský sbor *Maryčka Magdónova* v Prostějově. Janáčka tento námět nadchl natolik, že jej chtěl použít i pro vytvoření orchestrální skladby. Rozhodl se „studovat chaos tónový ve Vítkovicích, Moravské Ostravě a Starých Hamrech“,⁴⁰ kam se také vydal, a ač orchestrální verze *Maryčky* nikdy nevznikla, alespoň v Ostravě pobyl několik dní.

Další skladatelova ostravská cesta se uskutečnila o dva roky později na popud jeho žáka Eduarda Marhuly. Ten svého učitele žádal, aby provedl odbornou inspekci na varhanické škole v Ostravě-Mariánských Horách a vymohl tak pro ni úřední dekret. Janáček tuto nabídku přijal a 27. června 1910 se při kontrole přesvědčil jak o vysoké úrovni školy, tak jejich absolventů.

Opera *Její pastorkyňa* se dočkala provedení v Ostravě také v podání ostravských umělců. Společně s dirigentem Emanuelem Bastlem ji 1. listopadu roku 1919 uvedlo Národní divadlo moravskoslezské. Vystoupení mělo velký úspěch a Janáčka výrazně povzbudilo. Pro tisk se vyjádřil takto, „*Jsem šťasten, že zvuky mé opery poletí rodným krajem mým*“.⁴¹

---

³⁸Národní divadlo moravskoslezské [Online]. [cit. 16.12.2017]: Dostupné na: <http://www.ndm.cz/cz/stranka/353-leos-janacek-a-ostravske-divadlo.html>.

³⁹Provedení premiéry provedlo Pěvecké sdružení moravských učitelů.

⁴⁰Úryvek z dopisu Artuši Rektorysovi.

⁴¹JANÁČKOVÁ, Libuše: „Jsem šťasten, že zvuky mé opery plerí rodným krajem“. Leoš Janáček a Ostrava; in: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 121-125.

Je rovněž známo, že za skladatelova života byla 18. ledna 1924 v Ostravě premiérově uvedena Janáčkova opera *Káťa Kabanová* a Leoš Janáček jí byl přítomen. Ve vzpomínkách Mirko Hanáka, který byl Janáčkovým žákem a působil v letech 1922–1958 jako dirigent v ostravském divadle, se dočteme: „Po představení byl v bývalém hotelu Slavia upořádán banket na počest přítomného mistra. Řečnilo se, připijelo se ke zdaru jeho další tvůrčí práce. Své poděkování Janáček tehdy ukončil slovy: *A teď mam Lišku. Ale tu vam do Ostravy ještě nepustim, protože by tu zatím ještě špatně běhala. Myslil tím náš, tehdy ještě málo početný orchestr.*“⁴² Mirko Hanák dále uvedl, že se Leoš Janáček účastnil zájezdu inscenace *Káti Kabanové* do Městského divadla v Opavě dne 3. února 1924.

Obr. č. 1. Leoš Janáček v týdeníku Národní divadlo moravskoslezské před ostravskou premiérou *Káti Kabanové*

Poslední cestou Leoše Janáčka do Ostravy byl 10. srpen roku 1924, kdy byl se zápallem plic přivezen do ostravské nemocnice, kde také o dva dny později při selhání srdce zemřel.⁴³

Spolu s působením výborných mistrových žáků, jimiž byli například Eduard Marhula, František Mít'ra Hradil, Mirko Hanák, Cyril Metoděj Hrazdira Vilém Petrželka, Janáčkův vliv postupně sílil. Kult lašského skladatele tak

⁴² Národní divadlo moravskoslezské [Online]. [cit. 16.12.2017]: Dostupné na: <http://www.ndm.cz/cz/stranka/353-leos-janacek-a-ostravske-divadlo.html>.

⁴³ JANÁČKOVÁ, Libuše: „Jsem šťasten, že zvuky mé opery poletí rodným krajem“. Leoš Janáček a Ostrava. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 121-125.

nakonec v Ostravě dosáhl téměř rovnocenného rozměru jako například v Brně. Řada ostravských institucí (Národní divadlo moravskoslezské, Ostravský rozhlas, Kruh přátel vážné hudby, Spolek pro komorní hudbu ap.), nejenže ve své dramaturgii stále vycházejí z Janáčkova díla, ale některá z hudebních těles nosí skladatelovo jméno ve svém názvu. Jedná se o Janáčkovu filharmonii Ostrava, Janáčkovu konzervatoř v Ostravě, Mezinárodní festival Leoše Janáčka (dříve známý jako Janáčkův máj), Janáčkův komorní orchestr i smyčcový komorní orchestr Camerata Janáček. Se skladatelovým jménem je rovněž spjato Letiště Leoše Janáčka v Ostravě Mošnově a další přímo s hudbou již nesouvisející názvy.

V neposlední řadě lze Janáčkovu typické hudební pojetí a vliv vysledovat také u několika ostravských skladatelů. Např. Karla Kupky v jeho suitě *Picassiáda*, Milana Báchorka v oslavné skladbě *Hukvaldská poéma*, která byla Janáčkovu přímo určena či Jaromíra Podešvy, který svůj obdiv ke skladateli zcela vyjádřil již v názvu své skladby: *Pocta Leoši Janáčkovu*.

Poetickou součástí kulturní Ostravy odkazující na stopu mistra, kterou zde svým vlivem zanechal, je rovněž bronzová socha Leoše Janáčka na Kuřím rynku. Artefakt sochaře Davida Moješčíka vznikl u příležitosti 90. výročí úmrtí skladatele. Jiráskovo náměstí zdobí od 23. prosince 2017 a je tak skladatelovou poslední v čase trvale zachycenou návštěvou tohoto města.

Obr. č. 2. Socha Leoše Janáčka v Ostravě

2.4. Janáčková tradice v ostravských hudebních institucích

Janáčková tradice se v Ostravě stále vyvíjí také díky šíření mistrova odkazu prostřednictvím hudebních a kulturních institucí, které na jeho tradici přímo navazují a jeho díla pravidelně uvádějí.

2.4.1. Národní divadlo moravskoslezské

Uvádění operních děl v Ostravě probíhá zejména zásluhou činnosti Národního divadla moravskoslezského (též Národní divadlo Antonína Dvořáka). Právě zde se inscenovaly některé Janáčkovy opery přímo za autorovy přítomnosti.

Prvním důležitým propagátorem Janáčka v Ostravě byl Emanuel Bastl.⁴⁴ Na Emanuela Bastla navázal Jaroslav Vogel a za jeho působení se operní dramaturgie divadla zaměřila na několik oblastí.⁴⁵ Největší prostor dostaly opery české klasiky včetně děl Leoše Janáčka.

V letech 1929–1948 zaznělo pod nastudováním J. Vogela celkem 10 Janáčkových oper. Z toho 5krát *Její pastorkyňa* (premiéry 6. 9. 1929, 8. 6. 1934, 27. 5. 1940, 25. 6. 1943 a 6. 6. 1948), 2krát *Příhody lišky Bystroušky* (premiéry 4. 12. 1936 a 21. 11. 1941) a jednou *Káťa Kabanová* (premiéra 7. 12. 1938), *Z mrtvého domu* (premiéra 12. 2. 1932) a *Věc Makropulos* (premiéra 15. 3. 1935).

Výrazný přínos Jaroslava Vogla v souvislosti s tímto skladatelem tkví rovněž v první fundované monografii s názvem *Leoš Janáček: Život a dílo*, kterou sepsal a vydal roku 1963.

Mezi léty 1943–1947 působili na pozici vedoucích dirigentů NDM Jaroslav Krombholc a Zdeněk Chalabala. V této době však nebyla uvedena žádná z Janáčkových oper.

V období 1949–1956 post šéfa opery zastával Rudolf Vašata. Do nové funkce vstoupil s inscenací *Káti Kabanové* provedené 19. 11. 1949. V této éře měli ostravští posluchači možnost slyšet ještě dvě Janáčkovy opery. Jednalo se

---

⁴⁴Viz kapitola 2.3.

⁴⁵Dále byla v tomto období uváděna tvorba současných českých autorů, opery jihoslovanských a ruských skladatelů, dílo W. A. Mozarta, R. Strausse a R. Wagnera.

o *Její pastorkyňu* ze dne 22. 5. 1952 v hudebním nastudování Josefa Kuchinky a *Příhody lišky Bystroušky* z 2. 10. 1953 s šéfdirigentem R. Vašatou v čele.

Za éry Josefa Vincourka (1956–1958), který sám neuvedl žádnou z oper lašského rodáka, zazněla 15. 6. 1958 pod taktovkou Josefa Kuchinky *Její pastorkyňa*.

Pod hudebním vedením Bohumila Gregora (1958–1962), jakožto nového vedoucího operního souboru, se provedení dočkaly dvě opery, a sice *Výlety pana Broučka* (premiéra 28. 6. 1959) a *Káťa Kabanová* (premiéra dne 1. 10. 1960).

V následujícím období Zdeňka Košlera (1962–1966) mělo ostravské publikum pod jeho vedením možnost vidět pouze *Věc Makropulos* a to dne 13. 6. 1964.

Jiří Pinkas v letech 1966–1990 uvedl *Příhody lišky Bystroušky* (premiéra 28. 1. 1967), *Její pastorkyňu* (premiéra 30. 9. 1967, obnovená premiéra 27. 10. 1973), *Z mrtvého domu* (26. 10. 1974, obnovené 6. 4. 1978), což se považuje za jednu z hlavních hudebních událostí tohoto období. Opomenout rovněž nesmíme operu *Šárku* spolu s méně známým baletem *Rákos Rákoczy* (premiéra proběhla dne 7. 5. 1978).

Zatímco v érách Miloslava Nekvasila (1990–1991) a Ivana Paříka⁴⁶ (1991–1992) Janáčkovy skladby nezazněly, Luděk Golat (1992–2006) uvedl celkem čtyři janáčkovské inscenace. *Příhody lišky Bystroušky* (11. 6. 1994), *Počátek románu* (25. 6. 2000),⁴⁷ a v další sezóně *Káťu Kabanovou* (24. 1. 2001) a posléze také *Její pastorkyňu* (12. 6. 2004), která setrvala na programu až do sezóny 2013/2014.

Za slovenského dirigenta Olivera Dohnányi v letech 2006–2010 Janáčková díla dramaturgové do programu nezařadili.

Ve čtyřech letech absence Janáčkovy tvorby se o její znovuoživení velice zasadil nový hudební ředitel Robert Jindra. Na tuto pozici nastoupil v roce

---

⁴⁶ Syn dirigenta Otakara Paříka.

⁴⁷ Premiéra a rovněž několik představení proběhly amfiteátru na Hukvaldech v „Janáčkově kraji“.

2010, přičemž téhož roku se již na scéně objevila *Šárka* (premiéra 23. 9. 2010). Dalším důležitým krokem ve snaze prezentovat Janáčka, bylo koncertní provedení *Věci Makropulos* s Evou Urbanovou (premiéra 13. 1. 2012), dále realizace inscenace *Káti Kabanové* (premiéra 15. 11. 2012) a také uvedení *Výletů pana Broučka* (premiéra 16. 10. 2014).

Aktuálně je připravována opera o třech dějstvích s názvem *Osud*. Premiéra je naplánovaná na 18. 10. 2018, v režii a hudebním nastudování současného hudebního ředitele NDM Jakuba Kleckera (2015 – dosud), což bude pro divadlo významným historickým mezníkem. Realizací výše zmíněného díla se ostravské divadlo stane po Brnu druhou institucí, která v průběhu celé své hudební historie uvede kompletní operní dílo skladatele Leoše Janáčka.⁴⁸

2.4.2. Pěvecké sdružení moravských učitelů

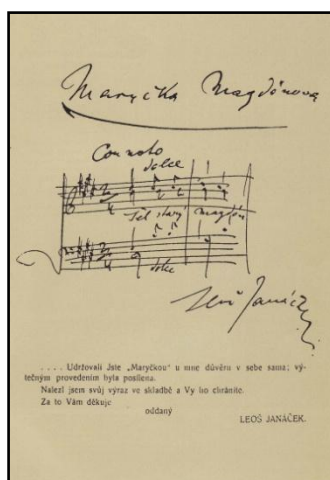
Při tvorbě zejména vokálních a vokálně-instrumentálních děl patřilo Pěvecké sdružení moravských učitelů neodlučitelně k významným spolupracovníkům Leoše Janáčka. Sbor vznikl v roce 1903 na popud Ferdinanda Vacha, působícího na pozici pedagoga na Učitelském ústavu v Kroměříži. Zakladatel si kladl za cíl vytvořit těleso pěveckých odborníků s důrazem na zpěv z paměti a intonační přesnost.

Leoš Janáček se sborem úzce spolupracoval takřka od začátku jeho působení. Jako skladatel komponoval řadu děl přímo pro toto těleso, které je také uvádělo v premiérách a zasazovalo se tak o vytváření nového vokálně sborového repertoáru. Skladatel sám se zkoušek často účastnil, čímž přímo formoval hudební tradici a měl zcela osobní vliv na přesné způsoby interpretace vlastního díla. Tímto provázaným tvůrčím procesem sdružení Janáčkovi umožňovalo realizovat jeho náročné skladby, které zase tříbily celkovou technickou i uměleckou úroveň zpěváků. Roku 1911 se Janáček stal čestným členem sboru a jeho hudební odkaz je stále aktuální součástí repertoáru souboru. Mezi Janáčkovy nejznámější sborové skladby patří: *Maryčka Magdónová*, *Kantor Halfar* či *Potulný šílenec*.⁴⁹

---

⁴⁸Národní divadlo moravskoslezské [Online]. [cit. 16.12.2017]: Dostupné na: <http://www.ndm.cz/cz/stranka/353-leos-janacek-a-ostravske-divadlo.html>.

⁴⁹PSMU[online]. [cit. 18.3.2017]: Dostupné na: <http://www.psmu.cz/janacek-cz.html>.

Obr. č. 3. Poděkování Leoše Janáčka PSMU

2.4.3. Komorní soubory

Stojí za povšimnutí, že kvůli jakémusi rezervovanému přístupu organizátorů pražské hudební činnosti k dílu Leoše Janáčka, se tradice interpretace v oblasti komorní hudby šířila nejprve zejména v Ostravě. Především počáteční období patří k nejbohatším tvůrčím létům lašského skladatele, ale v kontrastu s orchestrální či hudebně dramatickou tvorbou je komorní hudba Leoše Janáčka uváděna přece jen méně. V Ostravě se o prezentaci komorních děl starala převážně hostující komorní tělesa a sólisté. Tyto koncerty pořádal většinou Spolek pro komorní hudbu, který tak posluchačům zajišťoval ojedinělé zážitky. Opomíjená nezůstala ani písňová či klavírní tvorba, která zde zaznívala většinou pod záštitou místních hudebních škol.

Po druhé světové válce Ostrava usilovala o vytvoření vlastního kulturního zázemí, což se odrazilo také v oblasti komorní hudby. K šíření Janáčkovy odkazu přispělo založení nových těles např. Komorního orchestru Leoše Janáčka⁵⁰ či Camerata Janáček.⁵¹ Janáčkovu komornímu dílu se v Ostravě vyhrazovaly i samostatné koncerty, buď v souvislosti s jeho výročí, nebo vyjádřením úcty. Z uvedeného je zřejmé, že Leoš Janáček má v hudební i obecně kulturní oblasti pro Ostravské umělce veliký význam.⁵² Za nejznámější komorní skladby Leoše

⁵⁰ Založen roku 1964.

⁵¹ Uměleckým vedoucím je od počátku koncertní mistr JFO Pavel Doležal.

⁵² STOLARŮ, Ivo: „Janáčkovy skladby v Ostravě v letech 1918–1938“. In: Slezský sborník, roč. 56, 1958, č. 4, s. 560-566).

Janáčka jsou považovány *Concertino pro klavír a komorní soubor*, *Pohádka pro violoncello a klavír* či dva *Smyčcové kvartety*.

Obr. č. 4. Plakát na komorní koncert Ostravského kvarteta z 2. června 1958

2.4.4. Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka

Mezi další činnosti, které navazují na dlouholetou janáčkovskou tradici a dále ji v Moravskoslezském kraji rozvíjí, patří Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka. Ten vznikl v roce 2018 sloučením několika odlišných, ale v jistých směrech podobně zaměřených projektů organizovaných u příležitosti 90. výročí úmrtí Leoše Janáčka. Ve všech se spojuje snaha o propagaci nejen tvorby tohoto skladatele, ale i hodnot vážné hudby obecně. Jednalo se především o festival Janáčkovy hudební Lašsko, který se poprvé konal již v roce 1948 na Hukvaldech, a tím se stal druhým nejstarším hudebním festivalem v tehdejší Československu.⁵³ Tuto přehlídku postupně nahradil festival Janáčkovy Hukvaldy a od roku 1993 už probíhal výhradně pod tímto novým názvem. Kolem roku 1950 začala vznikat tradice Ostravského festivalu založeného ve spolupráci s Ostravským orchestrem původně nazvaným Ostravské hudební jaro, posléze Ostravský máj a v roce 1976 pak na dlouhou dobu získal jméno Janáčkův máj.⁵⁴

⁵³Nejstarším hudebním festivalem v ČSR je Pražské jaro.

⁵⁴Od roku 1990 také s přídomkem Mezinárodní hudební festival.

Díky úspěchům a popularitě všech zmíněných festivalů mohl vzniknout naprosto nový a mnohem rozsáhlejší projekt, jenž si získává jméno a má velký potenciál konkurovat nejprestižnějším festivalům vážné hudby.⁵⁵

Obr. 5. 6. 7. Plakáty k vývoji historie festivalu Leoše Janáčka týkající se Ostravy.

2.4.5. Janáček Ostrava 2018

Spojením sil mnoha představitelů ostravské hudební a kulturní scény vznikl projekt Janáček Ostrava 2018 na počest 90. výročí úmrtí Leoše Janáčka, 100. výročí prvního uvedení Janáčkovy opery v zahraničí a 100. výročí založení Československé republiky.

Celoroční projekt je tvořen nejrůznějšími koncerty a akcemi k oslavě tohoto skladatele a probíhá již od počátku roku 2018. Za jeho vyvrcholení je považováno hned několik událostí v průběhu tohoto roku. Prvním z nich je období 21.5–1.7., tedy čas konání Mezinárodního hudebního festivalu Leoše Janáčka, při kterém proběhne i muzikologická konference Janáčkiana. Následně 12. srpna 2018 v den výročí Janáčkovy úmrtí bude možné absolvovat mimořádnou slavnostní vyjížďku zvanou „Životní pouť Leoše Janáčka aneb Od lišky k Lišce“ z Hukvald do Ostravy. Neodlučitelnou součástí je také zářijový Svatováclavský hudební festival, po němž bude Národním divadlem moravskoslezským premiérována Janáčkovy opera *Osud*. K poslednímu vrcholnému bodu programu

⁵⁵Mezinárodní festival Leoše Janáčka [online]. [cit. 20. 4. 2018] Dostupné na: <https://www.mhflj.cz/o-festivalu/>.

bude patřit čtyřdenní⁵⁶ Hudební maraton Leoše Janáčka, během kterého bude možno na 15 koncertech slyšet zhruba 40 Janáčkových kompozic.⁵⁷

Obr. č. 8. Logo projektu Janáček Ostrava 2018

---

⁵⁶Konaný ve dnech 25. – 28. října 2018.

⁵⁷Janáček Ostrava 2018 [online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na: <https://www.janacek2018.cz/o-projektu>.

3. Janáček a Janáčkova filharmonie Ostrava (1954–2017)

Historie symfonické hudby na Ostravsku, nepočítáme-li koncerty hostujících orchestrů, sahá až do 90. let 19. století. Svůj podíl na těchto aktivitách nesla německá amatérská či poloprofesionální tělesa, např. Orchester-Verein für klassische Musik (Orchestrální spolek pro klasickou hudbu), který pracoval pod vedením dirigenta Artura Könnemanna. Později byli angažováni divadelní kapelníci Viktor Erich Keller, Julius Katay a Anton Aich. Poslední jmenovaný se stal od roku 1913 novým operním šéfem německého Městského divadla. Orchestr roku 1927 změnil název na Symphonie-Orchesterverein in Mährisch Ostrau (Symfonicko-orchestrální spolek v Moravské Ostravě). Jeho pravidelná koncertní činnost patřila k základním pilířům ostravské symfonické scény až do poloviny 30. let. V prvních letech mladé Československé republiky existoval také orchestr Národního divadla moravskoslezského, tento soubor však neměl kvalitu ani počet hráčů na takové úrovni, aby mohl rozvíjet samostatnou koncertní činnost. Na Ostravsku se prezentoval také orchestr Vojenské posádkové hudby, jehož koncerty většinou sloužily k benefičním účelům.⁵⁸

Velký mezník pro symfonickou scénu se vztahuje k roku 1923, kdy proběhlo první koncertní vystoupení již početnějšího orchestru Národního divadla moravskoslezského s dirigentem Emanuelem Bastlem a zároveň zahájení činnosti Orchestrálního sdružení ve Vítkovicích, tzv. Ostravské filharmonie s Janem Pešatem. Pravidelných cyklů symfonických koncertů se však posluchačské publikum dočkalo až o několik let později, tedy v sezoně 1927/1928. O to se zasadil tehdejší šéf ostravské opery a výrazná hudební osobnost Jaroslav Vogel, kterému se mimo jiné podařilo doplnit stávající orchestr o další nezbytné hráče.⁵⁹ Poprvé tak v Ostravě zazněla 15. ledna 1929 Janáčkova rapsodie *Taras Bulba*. O šest let později, 17. března 1937, byla provedena *Glagolská mše* se sborem Zábój. Jaroslav Vogel až do 40. let pořádal koncerty symfonické hudby a o šíření janáčkovské tradice se zasadil zejména operními inscenacemi v Národním divadle

---

⁵⁸STOLAŘÍK, Ivo. *Umělecká hudba v Ostravě 1918–1938*. Šenov: Tilia, 1997. s. 81.

⁵⁹Z hráčů orchestru německého divadla, ze členů Ostravské filharmonie a po roce 1929 zejména z hráčů rozhlasového orchestru stanice Moravská Ostrava.

moravskoslezském. Pešatův ansámbl Ostravská filharmonie ještě o rok později 16. února 1938 uvedl Janáčkovu suitu z *Šumařova dítěte*.⁶⁰

Meziválečné a poválečné období nebylo pro symfonickou činnost v Ostravě příliš příznivé. Až od roku 1950, kdy koncertní činnost nabývala na pravidelnosti, přišla řada organizačních a institucionálních změn,⁶¹ které kulturnímu dění v tomto městě pomohly.

Zásluhou těchto příznivých podmínek se skladatelům Rudolfu Kubínovi, Josefu Schreiberovi, Františku Mít'ovi Hradilovi a Miroslavu Klegovi podařilo přesvědčit vyšší orgány o nutnosti založit Ostravský symfonický orchestr.⁶²

3.1. Počátky a Otakar Pařík

Zahájení aktivity Ostravského symfonického orchestru se datuje k 3. květnu roku 1954. Základní strukturu souboru tvořil první administrativní ředitel Karel Mičánek a umělecký poradce Rudolf Kubín. Jako šéfdirigenta se podařilo povolat Otakara Paříka, jenž zahájil své působení v Ostravě 1. dubna 1954. Těleso mělo z počátku jen 36 hudebníků z původních členů rozhlasového orchestru. Postupem času se však měnila jak závažnost repertoáru, tak popularita tělesa, a proto k Otakarovi Paříkovi přibyl ještě další dirigent Jaroslav Gotthard. Orchester tehdy čítal 44 členů.

Soubor pořádal celou řadu výjezdních představení do okolních měst (např. do Karviné, Opavy), ale i do méně významných lokalit. Hlavním smyslem těchto akcí byla snaha o získání vlastního publika. V tomto období lze vysledovat také celou řadu výchovných koncertů pro mládež. Orchestru připadla rovněž role hlavního organizátora a pořadatele Ostravského hudebního máje.⁶³ Vzhledem k tomu, že instituce zatím nedisponovala vlastním sálem, orchestr hrál na různých

---

⁶⁰ STOLARŤÍK, Ivo. *Umělecká hudba v Ostravě 1918–1938*. Šenov: Tilia, 1997. s. 81.

⁶¹ Vznik Hornického uměleckého souboru, ostravské pobočky Svazu československých skladatelů a založení Vyšší hudebně pedagogické školy (od roku 1959 Ostravské konzervatoře a nyní Janáčkovy konzervatoře v Ostravě).

⁶² STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava*, s. 21.

⁶³ Později Janáčkův máj, dnes Mezinárodní festival Leoše Janáčka.

místech, nejčastěji v hale Tatronu, nevyhýbal se ale ani místům pro koncerty méně užívaným, jako například zimnímu stadionu či tenisovým kurtům.

Otakar Pařík se věnoval hlavně propagaci a prezentaci českých skladatelů a kromě Dvořáka, Janáčka a Smetany na podzim 1954 uvedl s orchestrem koncert novinek z děl ostravských skladatelů Miroslava Klegy, Jana Tausingera, Rudolfa Kubína a Zbyňka Přecechtěla.⁶⁴

Dílo Leoše Janáčka se v repertoáru tělesa poprvé objevilo 11. ledna 1954, kdy na koncertu, který ovšem není pokládán za 1. koncert Ostravského symfonického orchestru, zazněla Janáčková *Sinfonietta*. V tehdejší Divadle Zdeňka Nejedlého se taktovky ujal Břetislav Bakala.

Na prvním oficiálním vystoupení Ostravského symfonického orchestru 3. května 1954 uvedl O. Pařík vedle Smetanovy předehry k opeře *Libuše* a Dvořákovy *Symfonie e moll č. 9 „Z Nového světa“*, *Tarase Bulbu*. Díky mimořádnému zájmu byl tento zahajovací koncert posléze zopakován 17. května. Téhož roku přijal místo druhého dirigenta Jiří Waldhans, který se hned 18. října 1954 představil s předehrou *Z mrtvého domu* a *Šumařovým dítětem*.⁶⁵

Obr. č. 9. Plakát k prvnímu koncertu

Z pera Františka Cimmera vyšla v dělnickém deníku *Nová svoboda* recenze nazvaná „První koncert Ostravského symfonického orchestru“, kde popsal

⁶⁴ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava*, s. 21-22.

⁶⁵ Na programu dále zazněla *Symfonie Es dur* Josefa Suka a Dvořákovy *Symfonické variace*.

Paříkovo provedení *Tarase Bulby* takto: „*Dílo je neobyčejně těžké k provedení, Otakar Pařík je uvedl s neobyčejnou znalostí a přesností a zvláště rozezpíval všechny hlasy v závěru. (...) Ostravský symfonický orchestr našel v Otakaru Paříkovi znamenitého dirigenta a šéfa. Je to dirigent strážlivého a určitého gesta a přitom jemné a citlivé ruky. Dirigent, který do posledních podrobností ovládá partituru. Ostravský symfonický orchestr teprve začíná svou dráhu, avšak po svém doplnění a za vedení Otakara Paříka slibuje státi se jedním z nejpřednějších symfonických těles ve státě.*“⁶⁶

Prezentaci Janáčkova díla bylo dáno hodně prostoru i vzhledem k oslavám stého výročí narození tohoto lašského rodáka, kterým i díky tzv. Roku české hudby Otakar Pařík věnoval dva koncerty, se kterými předstoupil před veřejnost 8. 10. a 29. 11. roku 1954. Konkrétně zazněla díla *Žárlivost*, *Suita pro smyčcový orchestr*, *Balada blanická*, kantáta *Amarus* a *Capriccio pro klavír*.⁶⁷

Obr. č. 10. Plakát na počest 100. výročí narození Leoše Janáčka

Neméně významnou, ale smutnou událostí, kterou je nutno zmínit, je koncert z 28. září 1955 na počest náhle zesnulého Otakara Paříka. Zde pod taktovkou Jiřího Waldhansa zazněla Janáčkova díla, *Šumařovo dítě*, *Suita pro*

⁶⁶CIMMER, František: „První koncert Ostravského symfonického orchestru“. In: Nová svoboda, dělnický deník; 14. 5. 1954, č. 114, ročník X., s. 5.

⁶⁷Se sólistou Otakarem Hollmannem.

smyčkový orchestr a Kvítí milodějně v úpravě pro orchestr od Břetislava Bakaly, která vytvářela značnou část programu.

Obr. č. 11. Koncert na počest zesnulého šéfdirigenta Otakara Paříka

Celkově proběhlo v Paříkově éře 36 provedení Janáčkových symfonických skladeb⁶⁸ včetně koncertu na šéfdirigentovu počest. V rámci abonentních cyklů, slavnostních i mimořádných koncertů, kterých se uskutečnilo 16, se dramaturgie věnovala Janáčkovu dílu poměrně vyváženě. Nejčastěji mohli posluchači slyšet *Tarase Bulbu* a to 4krát. Díla *Balada Blanická*, *Šumařovo dítě* a *Žárlivost* zazněla v tomto období 2krát a *Amarus*, *Sinfonietta* a předehra k opeře *Z mrtvého domu* se dočkaly jednoho provedení. Počítáme-li i osm výchovných koncertů, nejhranější skladbou se staly *Lašské tance*.⁶⁹ Koncerty pro školy probíhaly většinou v Ostravě pod taktovkou Jiřího Waldhansa či Adolfa Kouby, ale také v nejbližších sousedních městech (Místek, Krnov atd.). Tento orchestrální cyklus šesti tanců byl populární také na tuzemských zájezdech, kdy se hrál v plném znění přesně 5 krát a 4 krát vždy po jednom vybraném tanci.⁷⁰

3.2. Ostravský symfonický orchestr v čele s Jiřím Waldhansem

Post šéfdirigenta v období 1955–1962 logicky převzal Jiří Waldhans a kromě několika příležitostí s hostujícími dirigenty⁷¹ se orchestr na koncertech prezentoval hlavně s tímto uměleckým vedoucím v čele. Nutno zmínit ještě

⁶⁸Včetně koncertu na jeho počest.

⁶⁹12. 6. 1954 zazněl pod taktovkou pouze Čeladenský z Lašských tanců v sokolovně ve Frýdlantu n. Ostravici.

⁷⁰Starodávny, Pilky.

⁷¹František Stupka, Václav Neumann, Miloš Konvalinka, Václav Smetáček aj.

také vedlejší dirigenty Petra Doubravského (1955–1957) a Adolfa Koubu (1955–1956), kteří i přes krátká působení značně přispěli k rozvoji tělesa. Až rokem 1958 začala epocha druhého stálého dirigenta, kterým byl Josef Daniel.

Kvalita dirigentů pozitivně stoupala, počet hráčů vzrostl na 88 hudebníků⁷² a popularita abonentních koncertů navýšila počet stálých předplatitelů ze 400 na 4300. I přesto měl orchestr stále problémy se zázemím. Ještě dlouho po osamostatnění orchestru probíhaly zkoušky takřka bez koncertního sálu v provozních místnostech v rozhlasovém studiu, přičemž ředitelství sídlilo v pronajatých prostorách.

Z hlediska dramaturgie se Jiří Waldhans snažil uvádět současné ostravské skladatele např. Karla Kupku, Miroslava Klegu, Zbynka Přecechtěla, Čestmíra Gregora aj., čímž pokračoval v linii Otakara Pařika. Přestože často uváděl i romantickou hudbu, nesmí se tomuto šéfdirigentovi upřít snaha o prezentaci světové soudobé hudby (Prokofjev, Honegger, Šostakovič, Hindemith, Britten atd.).

Důležitým mezníkem pro rozvoj tělesa byl podzim 1959, kdy při Ostravském symfonickém orchestru vznikl smíšený poloprofesionální Ostravský filharmonický sbor (sbormistři Jiří Rudolf Míša a po něm Ladislav Vrtal), sloužící ke spolupráci s orchestrem v kantátových a oratorních dílech, čímž se zvyšovalo uplatnění velkých vokálně-instrumentálních forem. Naprostým vrcholem Waldhansovy epochy bylo vystoupení v rámci hudebního festivalu Pražské jaro 23. května 1962, kde ovšem Janáček nezazněl. Obrovským zážitkem pro orchestr i ostravské posluchače byly jarní koncertní cykly zvané Ostravské máje, na které přijímaly pozvání nejrůznější světové hudební osobnosti.⁷³

Ve dvanáctiletém období šefování Jiřího Waldhansa zaznělo dílo Leoše Janáčka celkem 93krát, z toho 39 koncertů všeho druhu dirigoval sám. Abonentních, mimořádných a slavnostních koncertů s Janáčkem v programu

---

⁷²Smyčcová sekce orchestru čítala 14 prvních a 12 druhých houslí, 10 viol, 10 violoncell, 8 kontrabasů, dále harfu, dřevěné nástroje, žestě – kromě šesti lesních rohů a jedné tuby – po čtyřech hráčích a čtyři hráče perkusí.

⁷³STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 22-24.

proběhlo 25 včetně koncertu na Ostravském máji. Na těchto koncertech mělo ostravské publikum možnost vyslechnout si 9krát *Tarase Bulbu*, 5krát *Sinfoniettu*, *Suitu pro smyčce* 4krát, *Lašské tance* se suitou z opery *Příhody lišky Bystroušky* 3krát a suitu z opery *Z mrtvého domu*, *Orchestrální suitu op. 3*, *Amarus*, *Idylu pro smyčce* či *Baladu blanickou* v jediném provedení.

29. května 1958 se Ostravský symfonický orchestr úspěšně představil na prvních zahraničních koncertech v polské Bytomi a Katovicích, kde kromě díla A. Dvořáka a B. Martinů zazněla suite z opery *Příhody Lišky Bystroušky*. Další zájezdy konané převážně v roce 1961 proběhly také v Polsku.

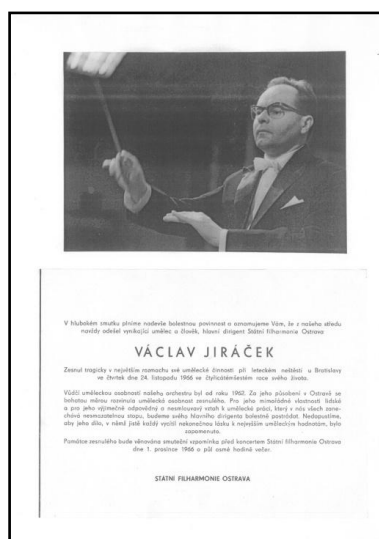
Obr. č. 12. Plakát ze zahraničního zájezdu do polské Bytomi

Na tuzemské zájezdy, do kterých v té době patřilo i Slovensko, vyjel orchestr představit Janáčkovu tvorbu celkem 30krát, z toho na patnácti vystoupeních zazněly opět *Lašské tance* a na čtyřech *Taras Bulba*. Lze zmínit kupříkladu koncert v Gottwaldově dne 19. 9. 1958, kde byly uvedeny hned čtyři kompozice tohoto skladatele, konkrétně *Suita pro smyčce*, *Taras Bulba*, *Sinfonietta* a *Lašské tance*.

Na 30 výchovných koncertech, které byly přemístěny z Divadla Zdeňka Nejedlého a haly Tatran do víceúčelového společenského sálu Domu kultury pracujících Ostravy, se dirigentského úřadu zhostili také zmíněný Adolf Kouba, Rudolf Nekuda nebo Václav Jiráček a v pozdějších letech i Josef Daniel. Ve všech případech s výjimkou třech vystoupení, na nichž orchestr mládeži předvedl *Sinfoniettu* nebo *Tarase Bulbu*, se vždy jednalo o *Lašské tance*.

3.3. Čtyři roky s Václavem Jiráčkem a mezidobí Josefa Daniela

Před sezonou 1962/1963 přišla dirigentu Václavu Jiráčkovi nabídka šéfování tělesa, které bylo přejmenováno na Státní filharmonii Ostrava. Ten novou pozici přijal a nahradil tak Jiřího Waldhansa. Jeho epocha se vyznačuje odvážnou – především evropskou a českou hudbou 20. století – prosazující dramaturgickou koncepci (vedl např. Ostrčilovu *Křížovou cestu*, Honeggerův *Pacifik 231*, 3. i 5. symfonii, Hindemithovu symfonii *Harmonie světa*, Schönbergovu skladbu *Ten, který přežil Varšavu*, Lutoslavského *Benátské hry* a z české soudobé tvorby především Sommerovu *Vokální symfonii*, Havelkův *Heptameron*, Kabeláčovu *symfonii č. 5*, Matysovu *Jitřní hudbu*, Klegovu *Pantomimu* či Kalabisův *Houslový koncert*).

Obr. č. 13. Památka na V. Jiráčka

Nejzřetelnějším vzestupem umělecké úrovně a celkovým rozvojem orchestru byl započat následující rok, kdy se 1. října 1963 uměleckým ředitelem stal muzikolog a folklorista Ivo Stolařík. Václav Jiráček se tak mohl plně věnovat dirigentské práci, kde se projevil jeho zkušenosti s vedením pražského a bratislavského rozhlasového tělesa. Orchester pod jeho vedením kvalitativně rostl. Bohužel toto slunné období utnula tragická událost z 24. listopadu 1966, kdy Václav Jiráček zahynul při letecké katastrofě u Bratislavy. Tato ztráta další vývoj

orchestru poznamenala a narušila nejen dramaturgickou koncepci, ale také vnitřní umělecko-organizační strukturu.⁷⁴

I přes relativně krátké období Jiráčkova působení se Janáčkova díla dočkala 44 provedení. Abonentní řady i mimořádné koncerty včetně festivalů obohatily kompozice Leoše Janáčka 13krát. Konkrétně se jednalo o skladby *Sinfonietta*, *Říkadla pro komorní sbor a deset nástrojů*, *Lašské tance*, *Šumařovo dítě* a *Taras Bulba*, které zazněly 2krát. *Glagolská mše*, *Amarus* a suita z opery *Příhody lišky Bystroušky* se dočkaly jednoho provedení. Během 11 tuzemských zájezdů řídil Jiráček 3krát *Lašské tance*, *Šumařovo dítě* a *Říkadla pro komorní sbor a deset nástrojů*, *Glagolskou mši* a *Tarase Bulbu* pouze jednou. Jednou také zazněl *Taras Bulba* na zahraničním koncertu 27. října 1964 v rumunské Bukurešti.

Již tradičně byly 18krát uvedeny *Lašské tance* na populárních výchovných koncertech v Ostravě, ale i mimo ni (Valašské Meziříčí, Český Těšín, Prešov, Opava aj.), kde je dirigovali zejména Josef Daniel nebo Rudolf Nekuda. Šéfdirigent se na koncertech pro školy objevil pouze 2krát v Karviné. Při brigádnické příležitosti v Havířově byla Václavem Jiráčkem provedena také suita z opery *Příhody lišky Bystroušky*.

Na pozici šéfdirigenta byl přibližně na rok dosazen Josef Daniel, který kromě spolupráce s hostujícími dirigenty, jako byl Jiří Pinkas, Rudolf Nekuda, ale již také Otakar Trhlík, většinu koncertů řídil sám.

V tomto mezidobí byl Janáček na programu 10krát, přičemž *Sinfonietta* a *Žárlivost* zazněla 2krát. Po jednom provedení orchestr zahrál *Lašské tance*, suitu z opery *Příhody lišky Bystroušky*, *Glagolskou mši*, *Věčné evangelium* a *Tarase Bulbu*, který v sezoně 1967/1968 posloužil jako součást zahajovacího koncertu dne 28. 9. 1967 pod vedením Jiřího Pinkase. O události referoval v *Nové svobodě* Čestmír Gregor. Ten se ve své recenzi „Filharmonici zahájili“ vyjádřil takto: „J. Pinkas patří k umělecké generaci, která svým historickým postavením už není romantická, ač byla na romantice školena. Odtud můžeme sledovat, jak Pinkasův

---

⁷⁴ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 27-28.

*umělecký projev opouští místy romantickou rétoričnost a opojnou smyslovost zvuku, je stručnější, věcnější a strážlivěji sdělný, jaksí civilnější. Tyto rysy bylo znát na celém zahajovacím koncertu (...) Janáčkův Taras Bulba je třívětá rapsodie neobyčejně složité hudební formy. J. Pinkas se pokusil zpřehlednit tuto složitost tendencí podřídít celý průběh každé věty jedinému hlavnímu tempu, bez ohledu na lyrické epizody a jiné retardační momenty. Ukázalo se, že i takové pojetí je možné. Zahajovací koncert měl hezkou návštěvu a srdečný úspěch.*⁷⁵

3.4. Éra Otakara Trhlíka

V září 1968⁷⁶ nastoupil do funkce nového šéfdirigenta filharmonie Otakar Trhlík, čímž tento orchestr zaznamenal řadu změn. Trhlíkova mimořádná hudební disponovanost, jeho rozsáhlé dirigentské zkušenosti, ale i precizní a systematická práce s hudebníky dokázala těleso umělecky upevnit a dále rozvíjet jeho kvalitu. Díky pořízení kvalitnějších nástrojů došlo také ke kultivaci zvuku a ke zdokonalení technické úrovně. Z hlediska obsazení se orchestr skládal ze 17 prvních a 15 druhých houslí, 12 viol, 10 violoncell, 9 kontrabasů, harfy a pěti dřevěných nástrojů – flétny, hoboje, klarinety a fagoty. Žest'ovou sekci prezentovalo 6 lesních rohů, 4 trumpety, 4 pozouny, 1 tuba a 4 hráči na perkuse.

Filharmonie se začala každoročně prezentovat na významných festivalech např. na Pražském jaru a počet zahraničních zájezdů byl rovněž navýšen. Dramaturgicky se Otakar Trhlík zpočátku věnoval převážně tradičnímu repertoáru, záhy však pocítil potřebu pokračovat v progresivní linii Václava Jiráčka. Důraz se kladl na díla českých velikánů, nicméně česká soudobá tvorba⁷⁷ zůstala nadále základním repertoárovým pilířem.

Ostravský orchestr získal svůj dnešní název rozhodnutím 178. schůze rady Národního výboru města Ostravy dne 12. října 1971, o který se zasadil zejména ostravský hudební vědec a tehdejší ředitel orchestru Ivo Stolařík a také šéfdirigent

---

⁷⁵GREGOR, Čestmír: „Filharmonici zahájili“. In: Nová svoboda, dělnický deník; 3. 10. 1967, č. 237, roč. XXIII., s. 2.

⁷⁶Některé koncerty s Ostravskou filharmonií O. Trhlík dirigoval ještě před nástupem do funkce šéfdirigenta.

⁷⁷Provedeno bylo např. 15 listů podle Dürerovy Apokalypsy Luboše Fišera, Zaklínání času Miloslava Ištvana, Pěna Svatopluka Havelky aj. Vrcholným provedením byla interpretace houslisty Josefa Suka Bergova Houslového koncertu.

Otakar Trhlík. Tato změna fakticky znamenala častější uvádění janáčkovských orchestrálních děl a šíření jeho bohatého odkazu, který zde mohl být Trhlíkem vytvořen zejména díky dřívější užší spolupráci s Břetislavem Bakalou.⁷⁸

Kromě zvýšené frekvence uvádění Janáčkových skladeb na programu tělesa setrvávala i další významná česká i světová díla symfonického repertoáru, ale i méně hraná tvorba světových skladatelů 20. století, což znamenalo obrovské obohacení pro ostravskou symfonickou scénu.

Kvůli podmínce Komunistické strany v době tzv. normalizace, museli všichni vedoucí funkce zastávat její dosazení členové, proto uměleckého ředitele Iva Stolaříka, jakožto nevyhovující osobu, z této funkce odvolali dne 15. dubna 1973. Mohl alespoň nadále plnit úlohu dramaturga a zůstat tak v kontaktu s orchestrem. Dalším ředitelem se stal Josef Wierzgoń, ani ten se však nejevil jako ideově vyhovující osoba, a tak jej v roce 1976 vystřídal František Konečný.

Klíčovou sezonou se pro Janáčkovu filharmonii stala léta 1973/1974, která spadala do tzv. Roku české hudby a zároveň slavila 20. výročí založení orchestru. Nepochybně se za tento čas těleso zařadilo mezi přední české symfonické orchestry a vedle České filharmonie, Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK, Symfonického orchestru Československého rozhlasu v Praze nebo Státní filharmonie Brno kvalitně reprezentovala třetí největší město v českém prostředí.

Od roku 1983 nastoupil do funkce prvního dirigenta Tomáš Koutník, který vystřídal vážně nemocného Josefa Daniela.⁷⁹

Symfonická díla Leoše Janáčka se v tomto období hrála velmi často. Jednalo se celkem o 135 provedení z toho 42krát v rámci abonementních, mimořádných, slavnostních či festivalových koncertů. Nejčastěji, tedy 17krát se na programu objevila *Sinfonietta* a *Taras Bulba*. 9krát zazněly *Lašské tance*, plus 3krát pouze *Pilky*. Šesti provedení se těšila suita z opery *Příhody lišky Bystroušky* a pěti symfonie *Dunaj* či symfonická báseň *Šumařovo dítě*. Celkem 3krát mělo

---

⁷⁸Žák Leoše Janáčka.

⁷⁹ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 29-35.

ostravské publikum možnost slyšet *Žárlivost a Glagolskou mši* ve spolupráci s Českým filharmonickým sborem. Na dvou produkcích filharmonické zahráli kantátu *Amarus* a jednoho provedení se dočkala *Balada blanická, Suita pro smyčce, Adagio pro orchestr, Moravské tance*,⁸⁰ hudba z opery *Šárka, Valašský tanec* a ne příliš hraný fragment *Schluck und Jau*.

Otakaru Trhlíkovi se v tomto období podařilo Janáčkovu tvorbu představit 31krát na spoustě zahraničních zájezdů (např. do Polska, Německa, Itálie, skandinávských zemí, Španělska, balkánských zemí i tehdejšího Sovětského svazu), na kterých dirigoval zejména on sám. Nejčastěji se jednalo o *Taras Bulbu*, který zazněl 17krát, *Glagolská mše* se 7 provedeními, suitu z opery *Příhody lišky Bystroušky* těleso uvedlo 4krát a *Sinfoniettu s Lašskými tanci* vždy po jednom provedení. Spolupráci se podařilo zajistit také se spoustou předních zahraničních i domácích dirigentů i se špičkovými sólisty.⁸¹

Na tuzemských zájezdech (Olomouc, Nový Jičín, Prešov, Košice, Havířov ad.) zazněly 7krát *Lašské tance*, 4krát *Taras Bulba*, suite z opery *Příhody lišky Bystroušky* 2krát a jednu předehra ze *Žárlivosti* a *Sinfonietta*, nejčastěji pod taktovkou Josefa Daniela a Otakara Trhlíka.

Janáčkovu filharmonie Ostrava se v roce 1976 stala hlavním organizátorem festivalu Janáčkův máj – hudební přehlídka socialistických zemí, na kterém mohli vystupovat pouze umělci ze SSSR a dalších zemí sovětského bloku. Součástí tohoto festivalu v Trhlíkově éře bylo i 23 koncertů s janáčkovským repertoárem, přičemž nehranější skladbou byla *Sinfonietta*.

O provedení *Sinfonietty* v souvislosti s květnovým koncertem Ostravského máje roku 1969 napsal kritik Čestmír Gregor do časopisu *Nová svoboda* toto: „*Jako celek, i když musím vyzdvihnout Trhlíkovu snahu po nových výrazových odstínech některých už konvenčně pojímaných míst, a jeho gradační tah, bylo dílo poznamenáno zbytečnou hráčskou nervozitou. Chci tím říct, že je v silách filharmonie realizovat záměr dirigentův precizněji než tentokrát – i když si vůbec*

---

⁸⁰Srbské kolo a Kozáček.

⁸¹ V Janáčkově filharmonii spolupracovali dirigenti jako např. Carlo Zecchi, Serge Baudó, Viktor Barsov, Maris Jansons, Václav Neumann, Václav Smetáček, Zdeněk Košler, Jiří Bělohávek. Jako sólisté se v tomto období představili např. Ivan Moravec, Jan Panenka, Josef Suk, Václav Hudeček, Gaetano Bardini, Janos Starker, Igor Oistrach, Natálie Šachovská, Michail Chomicer aj.

odmyslíme známou problematiku s menší armádou výpomocných trubek nad pódiem a naopak oceníme Vlastimila Ondrušku za „vystřížené“ trombónové partie v prostřední větě.“⁸²

Obr. č. 14. Strana z Katalogu sezony 1968/1969

3.5. Etapa Tomáše Koutníka, Leoše Svárovského a Dennise Burkha

Tomáš Koutník pozici uměleckého šéfa zastával v letech 1987 až 1990. Přestože se Otakar Trhlik rozhodl odejít do důchodu, kontakt s ním byl udržován i nadále, a tak později ještě několik koncertů dirigoval. Na ředitelské pozici během roku 1989 vystřídal Františka Konečného Petr Hošna, nicméně z důvodu listopadových událostí nastaly změny, které měly dopad na celý vývoj kultury města. A tak se k vedení filharmonie dostal Miroslav Šnyrch, který byl spolu s orchestrem nucen čelit dosud neznámým úkolům, souvisejícím s ekonomickým a politicko-společenským vývojem. Tomáše Koutníka v krátkém období zastupoval hostující dirigent Leoš Svárovský a definitivním novým uměleckým vedoucím se stal až v roce 1991 americký dirigent Dennis Burkh. Ten zejména díky svým uměleckým a pedagogickým kontaktům ve Spojených státech amerických, Německu a Itálii obohatil programy koncertů zvýšeným počtem zahraničních sólistů, ale také častými zahraničními výjezdy (Jižní Korea, USA, Francie, Rakousko, Itálie atd.).

Burkh byl znám svým velmi originálním stylem interpretace skladeb, který vytvořil skloubením českého a slovanského tradičního výkladu s jemu vlastním

⁸²GREGOR, Čestmír: „Ostravský máj zahájen“. In: Nová svoboda, 13. 5. 1969, č. 110, roč. XXV., s. 5.

severoamerickým myšlením. Tím sklízel velké úspěchy a popularitu nejen u ostravských posluchačů, ale i u hudebníků a kritiků. Mezi nejzajímavější koncerty patřila provedení Hindemithovy symfonie Malíř Mathis, Šostakovičovy 9. symfonie, Elgarovy symfonické věty Enigma či Bernsteinovy 1. symfonie „Jeremiah“ aj. V tomto období se Burkh střídal ještě s Jin-Wangem z Číny, což pro orchestr znamenalo také zajímavé obohacení.

Vliv na dramaturgii měly koncerty tzv. Velkého symfonického cyklu, sloužící k tematickému představení hudby určitého období. Např. v Malém populárním cyklu byly na programu drobnější populární skladby. Od sezony 1989/1990 probíhaly také tzv. Koncerty pro rodiče s dětmi, které byly kvůli snaze o zpřístupnění koncertů studentům a mládeži nahrazeny Koncerty pro mladé posluchače v sezoně 1995/1996.

Po umělecké stránce se zásluhou častějších zahraničních zájezdů, spolupráce s kvalitními sólisty a dirigenty a natáčením nejrůznějších CD dařilo filharmonii velice dobře. Změny po pádu železné opony však neměly kladný vliv na organizační poměry. Těleso se potýkalo s problémy, zejména kvůli Miroslavu Šnyrchovi a jeho nezvládnutí ředitelské funkce. Uvažovalo se proto o jeho převedení pod Národní divadlo moravskoslezské. Tím se mělo navázat na tradici panující zde před 2. světovou válkou, kdy jednoho těleso hrálo jak v opeře, tak na symfonických koncertech. Tehdejší ředitel divadla Ilja Racek dokonce do vedoucí funkce filharmonie nastoupil. Měl pokračovat ve snaze o sloučení filharmonie s divadelním orchestrem. Ve funkci se však udržel pouze jednu sezónu. Tendenci ke sloučení obou ostravských orchestrů definitivně odvrátil až nový ředitel Jan Hališka na podzim roku 1995.⁸³

Celkem 71 provedení Janáčkovy symfonické tvorby provázelo tímto obdobím ostravské hudební publikum. V abonentních řadách či na mimořádných a festivalových koncertech se jednalo o 19 produkcí, z toho *Taras Bulba* zazněl 7krát. Pětí provedení se dočkala *Sinfonietta* a třech *Glagolská mše*. Jednou se hrála díla *Amarus*, *Balada blanická*, *Na Soláni Čarták*, *Lašské tance* plus *Pilky*,

---

⁸³ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 35-38.

suita z opery *Výlety pana Broučka*, hudba z opery *Šárka*, *Šumařovo dítě*, a předehra *Z mrtvého domu*.

Na 14 tuzemských zájezdech zazněl 4krát *Taras Bulba* a 3krát *Glagolská mše*. *Sinfoniettu a Lašské tance* orchestr provedl 2krát a jednu symfonii *Dunaj se suitou z opery Výlety pana Broučka*

V zahraničí byl Janáček prezentován 22krát, zejména v německy mluvících zemích, nejčastěji prostřednictvím *Sinfonietty* a suity z opery *Příhody lišky Bystroušky*

3.6. Christian Arming, Petr Vronský a Theodore Kuchar

Ředitel Jan Hališka se ve vedoucí funkci velice osvědčil, díky jeho manažerským schopnostem mohla filharmonie pracovat pod rakouským šéfdirigentem Christianem Armingem. Přestože mu bylo teprve pětadvacet let, měl za sebou zkušenosti z Bostonského symfonického orchestru a pro Ostravu znamenal velký přínos.

Od roku 1997 se začala filharmonie podílet na uvádění soudobé hudby na tzv. Ostravských dnech,⁸⁴ v jejichž rámci se orchestr představil kromě Ostravy také v Praze roku 1999 se skladbou *Gruppen* pro tři orchestry od K. Stockhausena nebo v roce 2000 na Varšavské jeseni.

V programech sezon přibyly také mimořádné akce s předními pěveckými sólisty např. s José Carrerasem, Plácidem Domingem, Dianou Ross, Monserat Caballé, Simonem Estesem a dalšími interprety.

V sezoně 1998/1999 došlo k akustické úpravě koncertního sálu Domu kultury města Ostravy a k instalaci velkých koncertních varhan firmy Rieger-Kloss. V témže roce byla zahájena soutěž pro mladé talenty *Jeunesses musicales*, která dřívější *Koncerty pro mladé posluchače* nahradila. Tento cyklus dodnes slouží jako podpora pro nejlepší studenty univerzit, konzervatoří či základních uměleckých škol v Ostravě a jejím okolí.

---

⁸⁴ Ostravské dny dosud vede umělecký ředitel Petr Kotík.

Počínaje sezonou 1999/2000 začalo také reprízování čtvrtěčních koncertů v pátek, neboť návštěvnost a popularita orchestru stoupala. Christian Arming se převážně v posledních letech zasadil o časté uvádění velkých vokálně-instrumentálních skladeb,⁸⁵ což ostravskému posluchači přineslo nebyvalé zážitky.

Christian Arming se však po čase rozhodl odejít, a proto filharmonie opět hledala nového uměleckého vedoucího. Od poloviny 70. let minulého století filharmonie pravidelně spolupracovala s Petrem Vronským a tak se v sezoně 2002/2003 stal novým šéfdirigentem právě tento dlouholetý dirigent Státní filharmonie Brno. Za jeho tříletého vedení se zasloužil o zdařilá filharmonická koncertní turné mj. v Japonsku⁸⁶ v roce 2003 a následně i v roce 2006, v Jižní Koreji v roce 2003 a v Holandsku téhož roku. Obrovskou ztrátu znamenal jeho nedobrovolný odchod roku 2005, který byl zapříčiněn nekompetentním nařízením vedoucích orgánů města navíc navzdory výraznému nesouhlasu většiny členů orchestru i hudební veřejnosti.

Ke konci roku 2004 se Jan Hališka rozhodl působit na Fakultě umění Ostravské univerzity a tímto se prozatím vzdal ředitelské funkce, kterou pak v období 2005 až 2012 zastával Slovák Peter Krajňák.

S nástupem nově jmenovaného šéfdirigenta Theodorea Kuchara nastala řada změn, jež vývoj filharmonického orchestru značně ovlivnila. Hned od počátku jeho působení⁸⁷ byl navýšen počet abonentních koncertů z deseti na jedenáct a k rozšíření programu přispěla nedělní Matiné – koncerty pro rodiče s dětmi. Také v tomto období byla filharmonie činná realizací nahrávek a výjezdů do zahraničí např. do Austrálie (2006) či USA (2009). Janáčková filharmonie začala také spolupracovat na symfonických koncertech konaných v rámci podzimního Svatováclavského hudebního festivalu.⁸⁸

---

⁸⁵Faurého Requiem, Brahmsův Německý requiem, Pendereckého oratoria Sedm bran Jeruzaléma ad.

⁸⁶ V Japonsku byl tento dirigent s JFO již v letech 1999 a 2000.

⁸⁷ Sezona 2005/2006.

⁸⁸ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 39-41.

Výše uvedená trojice dirigentů Janáčkovu dílo uvedla 96 krát. Napříč abonentními, mimořádnými či festivalovými koncerty včetně večera k slavnostní inauguraci varhan se ze 77 provedení stal nejčastější skladbou *Taras Bulba*, hraný celkem 11krát. Se *Sinfoniettou* se Janáčkovu filharmonie prezentovala 9krát mimo jiné i při příležitostech na známých festivalech např. Janáčkově máji pod vedením Jiřího Bělohávků či Pražském jaru pod taktovkou Petra Vronského. Rovněž 9 krát uvedla *Lašské tance* buďto celý cyklus nebo jeho části. Suita z opery *Příhody Lišky Bystroušky* byla na programu 8krát a *Glagolská mše* se dočkala 7 provedení. *Předehra Z Mrtvého domu* zazněla 5krát a *Žárlivost* 3 krát. *Balada blanická* společně s houslovým koncertem *Putování dušičky*, *Šumařovým dítětem* a suitou z opery *Výlety pana Broučka* byla slyšena 2krát. Jednou si mohlo publikum vyslechnout *Suitu pro smyčce*, *Amarus* a *Adagio pro orchestr* v rámci koncertu dirigentských kurzů.

Na 9 tuzemských zájezdech zazněla 2krát *Sinfonietta* a *Taras Bulba*, a jednou *Glagolská mše*, *Balada blanická*, suita z opery *Její pastorkyňa*, *Na Soláni Čarták* a *Pilky z Lašských tanců*. 6 koncertů se filharmonie dočkala i v zahraničí např. ve Španělsku, Belgii či Francii z toho 3krát zazněla *Glagolská mše* a *Suita pro smyčce*, *Lašské tance* a suita z opery *Příhody Lišky Bystroušky* pouze jednou.

3.7. Od roku 2012 do současnosti⁸⁹

Na ředitelském postu Petera Krajňáka dočasně vystřídal předchozí úspěšný ředitel Jan Hališka. Toho díky vítěznému konkurzu nahradil Jan Žemla, dřívější dramaturg filharmonie Brno. Ve stejné době také došlo k odchodu Theodora Kuchara a filharmonie téměř dva roky postrádala šéfdirigenta. Ten byl vybrán až v jubilejní 60. sezoně a stal se jím Heiko Mathias Förster, jakožto dirigent s řadou kariérních zkušeností.⁹⁰ Ten svou práci zahájil dirigováním Inauguračního koncertu 18. září 2014, kdy zazněl *Taras Bulba*. Do role hlavního hostujícího

---

⁸⁹ prosinec 2017.

⁹⁰Jakožto bývalý šéfdirigent orchestrů v Braniborsku, Mnichově, umělecký ředitel Nové filharmonie Vestfálsko, často je zván ke spolupráci prestižními orchestry, jako jsou Moskevská filharmonie, Izraelský symfonický orchestr, Bavorský státní orchestr, Orchestre Colonne Paris a Berlínský rozhlasový orchestr, je rovněž často angažován v Praze v operních a symfonických představeních.

dirigenta byl zvolen Michail Jurowski, který svým svérázným a precizním stylem práce dokázal orchestr vždy vyburcovat ke skvělým uměleckým zážitkům. Bohužel kvůli zdravotnímu stavu tuto pozici aktuálně nezastává a v sezoně 2017/2018 zůstala funkce hostujícího dirigenta neobsazena. Nutno zmínit také dirigenta Stanislava Vavřínka, který s filharmonií dodnes velmi často spolupracuje. Poslední období je spjato s historicky nejpočetnější zahraniční zájezdní činností (Čína, Španělsko, Itálie, Rakousko, Německo, Švýcarsko atd.). Zahraniční koncerty a turné patří ke každoroční tradici dramaturgického plánu a totéž by se dalo říct o spolupráci s úspěšnými dirigenty a sólisty.⁹¹ Aktuálně Janáčkova filharmonie Ostrava nabízí koncertní řady *A/Symfonický cyklus*, *B/Symfonický cyklus*, *C/Klasický cyklus*, *C/Láska na první poslech*, *D/Rodinný cyklus*⁹², *E/Cyklus Jeunesses musicales*, *G/Cyklus Gong*, *K/Komorní cyklus*, *M/Mimořádné koncerty*, *T/Tuzemské koncerty*, *Z/Zahraniční koncerty* a nově od sezony 2017/2018 také *R/Cyklus klavírních recitálů*. Počínaje touto sezonou byly rovněž zrušeny páteční reprízy z abonentních řad A – B – C. Současná struktura vedení tak určitě navazuje na dobrou tradici uměleckých úspěchů tělesa a celé instituci skýtá možnost dalšího rozvoje, což poukazuje na vysokou úroveň, které tento ostravský orchestr v průběhu svého působení dosáhl.⁹³

Podobně jako v předchozích letech, i v tomto posledním zkoumaném období zaznamenáváme Janáčkova díla v programech. Z celkových 61 produkcí včetně 3 výchovných koncertů nejčastěji zazněly opět *Lašské tance* (12 krát).⁹⁴ V rámci abonentních cyklů, mimořádných a festivalových produkcí se *Lašské tance* dočkaly 10 uvedení. 7krát si mohlo publikum vyslechnout *Tarase Bulbu* a suitu z opery *Příhody Lišky Bystroušky*. Na 6 koncertech byla provedena *Sinfonietta*. 4 koncertů se dočkala skladba s názvem *Šumařovo dítě*. 3krát se hrála *Balada blanická* a *Žárlivost* a 2krát *Glagolská mše*. Díla suita z opery *Z mrtvého*

---

⁹¹ Anna Netrebko, Jonas Kaufmann, Thomas Hampson, Kirill Gerstein, Shirley Brill, Olga Kern, Peter Donohoe Narek Haknazaryan, Sayaka Shoji, Tine Thing Helseth, Reinhold Friedrich, Radek Baborák ad.

⁹² Koncerty se konaly převážně v neděli.

⁹³ STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60. let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava, s. 41.

⁹⁴ Včetně pouhých částí z cyklu.

domu, Moravské tance, Suita op. 3, suita z opery Její pastorkyně, Dunaj a Putování dušičky v sólovém provedení Romana Patočky byla uvedena jednou.

Balada blanická zazněla rovněž na tuzemském zájezdu v Novém Jičíně.

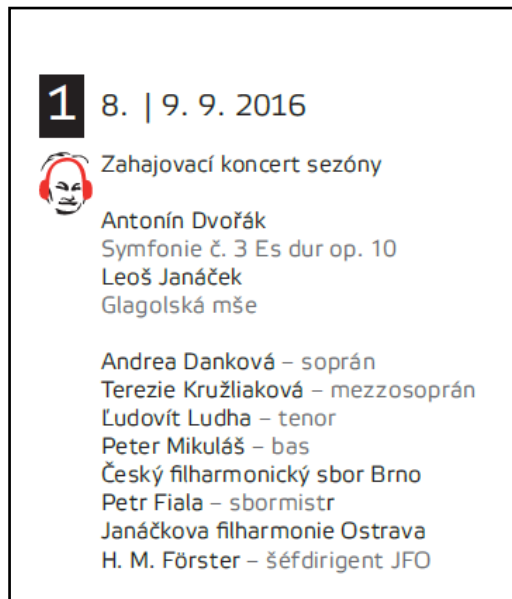
Na zahraničních zájezdech Janáčkova filharmonie Ostrava prezentovala „svého“ skladatele 6krát. Za zmínku stojí turné ve španělském Bilbau, kde zazněla suita z opery *Z mrtvého domu*, či koncert v polském Krakově s *Věčným evangeliem*, který i díky skvělé akustice kostela sv. Kateřiny nabídl atmosféru mimořádné hloubky.

Za zajímavé provedení *Sinfonietty* lze považovat i tzv. flashmob, který se uskutečnil 7. září 2013 v nákupním středisku Forum Nová Karolina. Prostřednictvím tohoto moderního trendu si mohli návštěvníci pod taktovkou Jana Kučery vyslechnout jednu z nejhranějších skladeb tohoto skladatele přímo v prostorách obchodního centra.

Glagolskou mši ve spolupráci s českým filharmonickým sborem Brno v čele se sbormistrem Petrem Fialou měli posluchači možnost slyšet v rámci zahajovacího koncertu sezony 2016/2017. Pod taktovkou Heika Mathiase Förstera se koncert velice vydařil, což potvrdil také ostravský hudební kritik Milan Bátor v recenzi zvané „*Ostravští filharmonici zahájili sezónu v nádherném odění do barev hudby Dvořáka a Janáčka*“ na internetovém deníku pro kulturu a umění ostravan.cz: „*Janáčkova Glagolská mše byla doslova korunou na královském stolci hudby zahajovacího koncertu. (...) Janáčkova filharmonie úvodním koncertem zahájila sezónu ctihodně.*“⁹⁵

---

⁹⁵BÁTOR, Milan: „Ostravští filharmonici zahájili sezónu v nádherném odění do barev hudby Dvořáka a Janáčka“. In: Ostravan.cz; [online]. [cit. 9. 9. 2016] <http://www.ostravan.cz/34291/ostravsti-filharmonici-zahajili-sezону-v-nadhernem-odeni-do-barev-hudby-dvoraka-a-janacka/>.

Obr. č. 15. Strana katalogu se zahajovacím koncertem sezóny 2016/2017

V průběhu celé historie Janáčkovy filharmonie Ostrava (1954–2017) je zaznamenáno neuvěřitelných 546 provedení Janáčkovy symfonické tvorby z toho 295 krát se tak dělo v rámci abonentních, mimořádných, festivalových či slavnostních produkcí. 98 krát filharmonie prezentovala Janáčka na tuzemských zájezdech mimo Ostravu a v neposlední řadě 68 krát na zahraničních koncertech. Z toho vyplývá, že tradice tohoto skladatele, která zde byla budována, je stále nesena a dále rozvíjena. O prezentaci Janáčka školám a mládeži svědčí 67 výchovných koncertů.

Nejvíce se o šíření janáčkovského odkazu zasadil Otakar Trhlík, který svými 96 provedeními a 8 vydanými nahrávkami⁹⁶ předčil éry všech dalších uměleckých vedoucích. Jiří Waldhans se zhostil 50 produkcí a nesmíme opomenout ani prvního dirigenta filharmonie Otakara Paříka, který za své jednoroční období dirigoval 18 koncertů s Janáčkem, což je vzhledem ke krátkému časovému rozpětí úctyhodně mnoho.

Za nejpestřejší období z hlediska titulů lze považovat etapu Tomáše Koutníka, Leoše Svárovského a Dennise Burkha. Tito a další hostující dirigenti zmíněného období uvedli včetně nejznámějších skladeb, jako jsou *Sinfonietta*,

⁹⁶ Dvě nahrávky na gramofonových deskách a šest na CD.

Taras Bulba, *Glagolská mše* či *Lašské tance*, i světově méně hraný repertoár *Na Soláni Čarták*, *Amarus housový koncert Putování dušičky*, suity z oper *Výlety pana Broučka*, *Její pastorkyně* či *Z mrtvého domu* a také pod taktovkou Christiana von Borriese uvedený téměř neznámý fragment *Schluck und Jau*.

V kontrastu s Lašskými tanci, které byly sice provedeny 112 krát, za to ne vždy v úplném znění a převážně na výchovných koncertech, se nejčastější skladbou se 106 provedeními stal *Taras Bulba*. Ve srovnání se *Sinfoniettou*, která zazněla 64krát, suitou z opery *Příhody Lišky Bystroušky* představující se na 49 produkcích, či *Glagolskou mší* se 33 provedeními, tato třívětá rapsodie v nejčastějším uvádění „zvítězila“.

3.8. Nahrávky

Od roku 1971, kdy se z Ostravského symfonického orchestru stala Janáčkova filharmonie Ostrava, se tento orchestr zavázal k větší propagaci skladatele. Kromě pravidelného začleňování janáčkovského repertoáru do každoročních sezón a zahraničních i tuzemských zájezdů, se filharmonie zasadila také o jeho nahrávání na gramofonové desky či kompaktní disky.

V období 2014 – 2020 dochází ke zpracování kompletního symfonického díla Leoše Janáčka, které následně vyjde na 5 CD. Nahrávky jsou pořizovány z živých koncertů Janáčkovy filharmonie. Projekt s názvem „Kompletní nescénické symfonické dílo Leoše Janáčka“ by se během šesti sezon měl stát skutečností. Výsledná live nahrávka každého titulu vzniká sestříháním ze tří provedení: generální zkoušky a dvou koncertních produkcí.

Uvedení Projektu Janáček live 2014-2020 souviselo se zahajovacím koncertem 18. září 2014, kdy zazněla jedna z nejhranějších Janáčkových skladeb *Taras Bulba*. Zároveň šlo o první koncert vedený šéfdirigentem Heikem Mathiasem Förstrem.

Tato nahrávka pro účely CD nakonec nebyla použita, proto se plán nahrávání *Tarase Bulby* přesunul na další termín 12. 4. 2018, kde toto dílo zaznělo pod vedením Leoše Svárovského. Z časových důvodů je tento projekt prodloužen a na podzim roku 2020 by měl být vydán na 5 CD vytvářejících kompletní set.

První CD by se mělo skládat z děl *Žárlivost* (nahráno 3. 6. 2015), pod vedením dirigenta Stanislava Vavříčka, *Balada Blanická* (nahráno dne 6. 1. 2014 rovněž se Stanislavem Vavříčkem), *Houslový koncert Putování dušičky* s Romanem Patočkou (nahráno 6. 1. 2014, dirigováno Heikem Mathiasem Förstrem), symfonie *Dunaj* (datum nahrávky 3. 6. 2015, koncert dirigoval Stanislav Vavříček) a *Sinfonietta* (nahráno 24. 5. 2015 pod vedením H. M. Förstera).

Na druhém CD by měly být nahrány skladby *Adagio* (datum ještě nebylo stanoveno) *Dva tance* (datum ještě nebylo stanoveno), *Moravské tance* (nahrávka z koncertu 3. 6. 2016 se Stanislavem Vavříčkem) a *Lašské tance* (datum ještě nebylo stanoveno).

V rámci třetího CD by se měli posluchači dočkat děl *Věčné evangelium* a *Glagolská mše*. U obou skladeb je plánovaná realizace nahrávání na podzim 2018.

Na 4. CD jsou plánovány skladby *Na Soláni čarták* a *Taras Bulba* (nahráno 12. 4. 2018 pod vedením Leoše Svárovského) a *Amarus* (datum ještě nebylo stanoveno).

5. CD je chystáno jako bonusový materiál připravující nahrání suit a předeher z neznámějších oper. Součástí by měla být suita z opery *Příhody lišky Bystroušky* (nahrána 10. 9. 2015 H. M. Försterem) a suita *Z mrtvého domu* (nahráno 22. 1. 2015 dirigentem Antoni Witem). Suity z oper *Výlety pána Broučka*, *Osud*, *Káťa Kabanová* a *Věc Makropulos* by měly být rovněž v disku začleněny, ovšem výběr dirigenta či data koncertu ještě nebyl stanoven.

3.8.1. Chronologický soupis dosud vydaných nahrávek s díly L. Janáčka

Janáček, Leoš: *Sinfonietta* (Supraphon 1975, 119 9815) – Otakar Trhlík

Janáček, Leoš: *Amarus* (Supraphon 1976, 112 1678) – Otakar Trhlík, Eva Gebauerová Philips, Jiří Zahradníček, René Tuček, Pražský filharmonický sbor – Josef Veselka.

Janáček, Leoš: *Taras Bulba* (Supraphon 1976, 110 1889) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Suita pro smyčce* (Panton 1979, 81100054) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Z mrtvého domu* (Panton 1981, 81100163) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Symfonie Dunaj* (Supraphon 1986, 198 50828) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Suita op. 3* (Supraphon 1987, 111 04139-G) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Idyla* (Supraphon 1987, 111 04139-G) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Lašské tance, Sinfonietta, Koncert pro housle a orchestr „Putování dušičky“* (Direkt 1991, DT 0010-2311) – Petr Vronský, sólo Jan Stanovský.⁹⁷

Janáček, Leoš: *Idyla pro smyčce, Dunaj, Taras Bulba* (Supraphon 1996, JF00032) – Otakar Trhlík.

Janáček, Leoš: *Taras Bulba, Suita Z mrtvého domu, Balada Blaník* (Arte Nova 2006, 675240) – Christian Arming.

Janáčková filharmonie živě: Janáček, Leoš: *suita z opery Příhody Lišky Bystroušky* (JFO 2015) - Heiko Mathias Förster.

Czech Symphonic Poetry: Janáček, Leoš: *Balada blanická, Šumařovo dítě* (JFO 2016) - Heiko Mathias Förster.

---

⁹⁷Při tvorbě CD se bohužel do grafiky vloudila chyba a na obalu bylo jméno sólisty změněno na Hanovský.

Závěr

Cílem předložené bakalářské práce bylo seskupit materiály o všech koncertech s díly Leoše Janáčka provedených Janáčkovou filharmonií v Ostravě za celou dobu trvání tohoto tělesa. Výsledkem je souhrnný chronologický seznam děl s daty a místy uvedení, se jmény dirigentů, typem konané akce a dalšími poznámkami. Seznam posloužil k vyhodnocení četnosti provádění děl Leoše Janáčka touto institucí v jednotlivých obdobích. Bylo tak zaplněno „bílé místo“ v hudebních dějinách Ostravy. Zároveň však vzniklo i možné východisko k dalším případným komparacím či syntézám výzkumů a bádání.

Za 546 provedeními díla Leoše Janáčka za posledních 63 let neodmyslitelně stojí např. první šéfdirigent Otakar Pařík a jeho následovníci Jiří Waldhans, Josef Daniel či Václav Jiráček. Největší podíl na šíření odkazu tohoto skladatele však má Otakar Trhlík, který se snažil kromě ostravských a tuzemských koncertů Janáčka prezentovat i na zahraničních zájezdech či na CD nahrávkách.

Za období Tomáše Koutníka, Leoše Svárovského a Dennise Burkha však filharmonie měla nejpestřejší program, kdy kromě nejběžnějších a nejhranějších děl se na koncertech objevily i méně známé skladby.

Od 90. let se těší většímu zájmu *Balada blanická* a v zásadě vstoupila také do kmenového repertoáru souboru.

V současné etapě ředitele Jana Žemly a šéfdirigenta Heika Mathiase Förstera je Janáčkovo dílo pravidelně uváděno v abonentních řadách i na zahraničních zájezdech, navíc se chystá vydání všech symfonických děl Leoše Janáčka na pěti kompaktních discích.

Lze říci, že z hlediska dramaturgie byl výsledek výzkumu do jisté míry předvídatelný. Skladby, které byly v Ostravě nejčastěji uváděny, se přirozeně těší velkému zájmu také v interpretaci ostatních (nejen českých) symfonických orchestrů a filharmonií. Nejhranějšími skladbami se staly *Lašské tance*, hlavně samozřejmě *Pilky* a *Taras Bulba*. *Lašské tance* jsou oblíbeným cyklem jednak pro svou sdělnost a zpěvnost, hodící se na koncerty jak pro mládež, tak pro zahraniční publikum či jako přídavek. Pro svou typicky českou, respektive lašskou a folklorní národu, což v zahraničí podtrhuje národní hodnotu. Rapsodie *Taras*

Bulba na novelu Nikolaje Vasiljevič Gogola je zase posluchačsky vděčná, jednak svým námětem, tedy dramatickým příběhem kozáků, lásky a pomsty, tak janáčkovským expresivním vyjádřením tohoto obsahu, barvitou instrumentací a formální dokonalostí. Stejně jako *Sinfonietta*, využívající trumpetových fanfár, zajímavá svou monumentalitou, janáčkovskou kvartsekundovou melodikou, bitonalitou, expresivní řečí prostřednictvím sčasovek a folklorních idiomů sklízí u posluchačů ohlas již 90. let. Opomenout nesmíme ani světoznámou *Glagolskou mši*, která je svým „espritem“, mistrnou instrumentací, kontrastností jednotlivých částí staroslověnského duchovního textu, střídáním niterné lyriky a eruptivní dramatickosti rovněž nejhranější z Janáčkových děl. Také z jistého pohledu nejdůmyslnější hudebně dramatická suita z opery *Příhody Lišky Bystroušky* má své místo mezi nejoblíbenějšími skladbami, logicky rovněž vzhledem k Hukvaldům, kde patří bronzová socha Lišky Bystroušky k hlavním návštěvnickým atrakcím.

Závěrem lze konstatovat, že Janáčkova filharmonie Ostrava se za své působení rozhodně zasazuje o šíření Janáčkovy odkazu nejen v abonentních řadách v Ostravě, ale také na festivalech, v zahraničí či na výchovných koncertech a nahrávkách. Nově by také mělo dojít k nahrání veškerého symfonického díla lašského skladatele na pěti kompaktních discích. Dle mého názoru tak těleso dostalo svého závazku, který přijetím Janáčkovy jména do svého názvu na sebe přijalo, a je tedy jeho oprávněným nositelem.

Resumé

Bakalářská práce se zabývá prováděním Janáčkových symfonických děl Janáčkovou filharmonií Ostrava v období let 1954–2017. Časový úsek je vymezený obdobím od data vzniku tělesa až po současný stav, přičemž představuje jednotlivé éry šéfdirigentů a jejich vztah k Janáčkově tvorbě.

Text je rozdělen na tři části: první popisuje hudební život v Ostravě. Druhá pasáž se zabývá osobou Leoše Janáčka, jeho vztahem k rodnému kraji a jeho vlivem na Ostravský kulturní vývoj. Ve třetím úseku je text zaměřen na historii Janáčkovy filharmonie Ostrava, rozdělený do jednotlivých dirigentských epoch, společně s analýzou uvádění symfonických děl Leoše Janáčka touto institucí.

Součástí práce je chronologický soupis Janáčkových skladeb uvedených Janáčkovou filharmonií, společně s datem a místem konání koncertu, se jménem dirigenta a typem akce. Dále obsahuje obrázky plakátů a tiskovin s informacemi o koncertech či recenze reflektující některé z těchto produkcí.

Summary

The bachelor thesis deals with performances of Janáček's symphonic compositions by Janáček Philharmonic Ostrava from 1954 to 2017. The applied timeframe follows the Philharmonic since its origins until now, introducing individual epochs of the conductors and their relation to Janáček's legacy.

The thesis is divided into three sections. First section describes classical music culture in Ostrava. Second part examines Leoš Janáček's relation to his home region and his influence of the cultural progress in Ostrava. The last section follows the history of Janáček Philharmonic Ostrava, divides it into individual conductor epochs and analyses its production of Leoš Janáček's symphonic compositions.

The work also provides a chronological list of Janáček's compositions performed by the Philharmonic, together with a date and a place of the concert, name of the conductor and a type of the event.

Zusammenfassung

Die vorliegende Bachelorarbeit beschäftigt sich mit den Ausführungen der Janacek symphonischen Werken von Janacek Philharmonie Ostrava in dem Zeitraum von 1954 bis 2017. Am Anfang dieser Periode wurde das Orchester gegründet und am Ende steht die letzte abgeschlossene Saison. Das Ziel der Arbeit war es, die Ären der jeweiligen Leitern des Orchesters und ihr Verhältnis zum Schaffen des Janaceks vorzustellen.

Die Abschlussarbeit ist unter drei Themen aufgeteilt. Der erste Teil beschreibt musikalisches Leben in Ostrava. Der zweite Abschnitt beschäftigt sich mit dem Leos Janacek personell, mit seiner Beziehung zum Geburtslandkreis und mit seinem Einfluss auf die kulturelle Entwicklung in Ostrava. Der dritte Teil konzentriert sich auf die Geschichte von Janacek Philharmonie Ostrava aufgeteilt gemäß den Ären der jeweiligen Leitern des Orchesters, zusammen mit der Analyse der Ausführungen der Janacek symphonischen Werken von dieser Institution.

Teil der Arbeit ist eine chronologische Zusammenfassung von Janacek Musikstücks ausgeführt von Janacek Philharmonie Ostrava. Außer der Name der Komposition enthält die Auflistung auch die Information wie der Termin und der Ort des Konzertes, die Namen der Dirigenten und die Art der Veranstaltung.

Seznam zdrojů

Literatura

DOPISY LEOŠE JANÁČKA KAMILE STÖSSLOVÉ a K VYDÁNÍ PŘIPRAVILA SVATAVA PŘIBÁŇOVÁ. *Hádanka života: dopisy Leoše Janáčka Kamile Stösslové*. Brno: Opus Musicum, 1990.

JANÁČEK, Leoš. *Fejetony: výběr z fejetonů Leoše Janáčka otiskovaných v Lidových novinách 1893-1928*. Praha: Ars Bohemica, 1998.

KALINA, Petr, ed. *Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let: dokumentace k minulosti, současnost a budoucnost Janáčkovy filharmonie Ostrava*. Ostrava: Janáčková filharmonie, 2014.

MAZUREK, Jan. *Ostravská hudební kultura od konce 19. století do současnosti*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010.

PROCHÁZKA, Jaroslav. *Lašské kořeny života i díla Leoše Janáčka: k festivalu „Janáčkovu hudební Lašsko“*. Frýdek: Okresní a místní rada osvětová v Hudební Matici umělecké, 1948.

SMETANA, Robert. *Vyprávění o Leoši Janáčkově*: [K dvacátému výročí Mistrovy smrti]. I. vydání. V Olomouci: Velehrad, 1948.

STEINMETZ, Karel a David KOZEL, ed. *Janáčkiana 2016: sborník z 33. ročníku mezinárodní muzikologické konference Janáčkiana 2016, konané v Ostravě ve dnech 2. a 3. června 2016*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2017.

STEINMETZ, Karel. *Muzikologické studie*. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2015.

STOLARČÍK, Ivo. *Umělecká hudba v Ostravě 1918–1938*. Šenov: Tilia, 1997.

VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: život a dílo*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963.

Archiv a interní úložiště dat Janáčkovy filharmonie Ostrava.

Archiv města Ostravy, fond 988, sbírka Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, zn. JFO.

Statě a novinové články

BÁTOR, Milan: „Ostravští filharmonici zahájili sezónu v nádherném odění do barev hudby Dvořáka a Janáčka“. In: Ostravan.cz; [online]. [cit. 9. 9. 2016] <http://www.ostravan.cz/34291/ostravsti-filharmonici-zahajili-sezonu-v-nadhernem-odeni-do-barev-hudby-dvoraka-a-janacka/>.

CIMMER, František: „První koncert Ostravského symfonického orchestru“. In: Nová svoboda, 14. 5. 1954, č. 114, ročník X., s. 5.

GREGOR, Čestmír: „Filharmonici zahájili“. In: Nová svoboda, dělnický deník; 3. 10. 1967, č. 237, roč. XXIII., s. 2.

GREGOR, Čestmír: „Ostravský máj zahájen“. In: Nová svoboda, 13. 5. 1969, č. 110, roč. XXV., s. 5.

JANÁČKOVÁ, Libuše: „Jsem šťasten, že zvuky mé opery poletí rodným krajem“. Leoš Janáček a Ostrava. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava.

STEINMETZ, Karel: „Janáčkova filharmonie Ostrava“. In: Český hudební slovník osob a institucí.

STEINMETZ, Karel, Navrátil Miloš: „30 let symfonického orchestru v Ostravě“. In: Janáčkova filharmonie Ostrava 1954–1984. Ostrava: JFO, 1984.

STEINMETZ, Karel: „Čtyři kapitoly z historie ostravského orchestru – dnešní Janáčkovy filharmonie Ostrava“. In: Nehrajeme kratce, hrajeme už 60 let. Dokumentace k minulosti, současnosti a budoucnosti Janáčkovy filharmonie Ostrava.

STOLARÍK, Ivo: „Janáčkovy skladby v Ostravě v letech 1918–1938“. In: Slezský sborník, roč. 56, 1958, č. 4, s. 560-566.

Internetové zdroje

Heslo Ostrava [Online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na:
<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/chs/record.php?id=999>.

Heslo JFO [Online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1000091.

Leoš Janáček a Národní divadlo moravskoslezské [online]. [cit. 1. 4. 2018]
Dostupné na: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/leos-janacek>.

Pěvecké sdružení moravských učitelů [online]. [cit. 18. 3. 2017]: Dostupné na:
<http://www.psmu.cz/janacek-cz.html>.

Janáčková filharmonie Ostrava [online]. [cit. 1. 1. 2018] Dostupné na:
<https://www.jfo.cz/>.

Janáček Ostrava 2018 [online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na:
<https://www.janacek2018.cz/o-projektu/>.

Mezinárodní festival Leoše Janáčka [online]. [cit. 20. 4. 2018] Dostupné na:
<https://www.mhflj.cz/o-festivalu/>.

Seznam obrázků s citacemi

Obrázek č. 1. „Leoš Janáček v týdeníku Národní divadlo moravskoslezské před ostravskou premiérou Káti Kabanové“. In: Týdeník pro zájmy divadelní. 7. 1. 1924, č. 15, roč. V. s. 1. [online]. [cit. 16. 2. 2018] Dostupné na:
<http://www.ndm.cz/cz/stranka/353-leos-janacek-a-ostravske-divadlo.html>.

Obrázek č. 2. *Leoš Janáček*, Socha Davida Moješčíka, vlastní fotografie.

Obrázek č. 3. *Poděkování Leoše Janáčka PSMU* [online]. [cit. 20. 3. 2018]
Dostupné na: <http://www.psmu.cz/janacek-cz.html>.

Obrázek č. 4. *Plakát na komorní koncert Ostravského kvarteta z 2. června 1958*,
Zdroj: AMO, fond Janáčková filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 18 Plakáty
1957-1958.

Obrázek č. 5. *Plakát Ostravský máj 1960*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 8, Plakáty na koncerty a předplatné 1960.

Obrázek č. 6. *Plakát k festivalu Janáčkův máj 2015*, [online]. [cit. 1. 4. 2018] Dostupné na: <http://www.mkshavirov.cz/detail/143-koncert-v-ramci-40-rocniku-mezinarodniho-hudebniho-festivalu-janackuv-maj/>.

Obrázek č. 7. *Plakát k mezinárodnímu festivalu Leoše Janáčka 2018* [online]. [cit. 1. 4. 2018] Dostupné na: <https://www.mhflj.cz/category/aktuality/>.

Obrázek č. 8. *Logo projektu Janáček Ostrava 2018* [online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na: <https://www.janacek2018.cz/o-projektu/>.

Obrázek č. 9. *Plakát k prvnímu koncertu z 3. května 1954*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 6, Plakáty na koncerty a předplatné 1954–1956.

Obrázek č. 10. *Plakát na počest 100. výročí narození Leoše Janáčka*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 6, Plakáty na koncerty a předplatné 1954–1956.

Obrázek č. 11. *Koncert na počest zesnulého šéfdirigenta Otakara Paříka*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 6, Plakáty na koncerty a předplatné 1954–1956.

Obrázek č. 12. *Plakát ze zahraničního zájezdu do Polské Bytomi*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 6, Plakáty na koncerty a předplatné 1954–1956.

Obrázek č. 13. *Památka na V. Jiráčka* [online]. [cit. 20. 2. 2018] Dostupné na: <https://www.jfo.cz/novinky/vzpominka-na-vaclava-jiracka/>.

Obrázek č. 14. *Strana z Katalogu sezony 1968/1969*, Zdroj: AMO, fond Janáčkova filharmonie Ostrava 1949–2012, kart. č. 33, Programy koncertů, zpravodaje 1949–1980.

Obr. č. 15. *Strana katalogu se zahajovacím koncertem sezóny 2016/2017*, programový plakát Janáčkova filharmonie Ostrava 2016/2017, vyfoceno autorkou.

Seznam zkratk

JFO: Janáčkova filharmonie Ostrava.

PSMU: Pěvecké sdružení moravských učitelů.

NDM: Národní divadlo moravskoslezské.

ČSHS: Český hudební slovník osob a institucí.

Seznam příloh

Příloha č. 1. – Datová tabulka koncertů s díly Leoše Janáčka v provedení JFO.

Příloha č. 2. – Ukázka archivářské karty z archivu JFO.

Příloha č. 3. - Recenze na první koncert Ostravského symfonického orchestru.

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Ester Byrtusová
Název bakalářské práce:	Symfonická díla Leoše Janáčka v provedení Janáčkovy filharmonie Ostrava
Název katedra a fakulty:	Katedra Muzikologie, Filozofická fakulta UP v Olomouci
Vedoucí bakalářské práce:	Doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Počet znaků včetně mezer:	100 961
Počet stran:	60 (bez příloh)
Počet příloh:	3
Počet titulů použité literatury:	19

Charakteristika bakalářské práce:

Bakalářská práce se zabývá prováděním děl Leoše Janáčka Janáčkovou filharmonií Ostrava. Je rozdělena na tři základní části, kde popisuje historii hudební kultury Ostravy, osobu Leoše Janáčka a jeho vztah k rodnému kraji a Ostravě či skladatelův vliv na toto město. Zejména však podává úplný přehled všech symfonických děl v repertoáru tělesa v celém období existence tělesa. V neposlední řadě práce pomocí chronologického seznamu koncertů s Janáčkem zjišťuje, jak často tohoto skladatele ostravská hudební instituce uvádí.

Klíčová slova:

Leoš Janáček, Janáčkovy filharmonie Ostrava, symfonická tvorba, hudba 20. století, město Ostrava.

Přílohy

Příloha č. 1. CD s datovou tabulkou koncertů s díly Leoše Janáčka v provedení JFO.

Příloha č. 2. Ukázka archivářské karty; Leoš Janáček: *Sinfonietta*, Archiv JFO.

Skladatel: <i>Janáček Leoš</i>					
Skladba: <i>Sinfonietta</i>					
1. Allegretto					
2. Andante					
3. Moderato					
4. Allegretto					
5. Allegro					
Dne	Místo koncertu	Druh koncertu	Dirigent	Sólista	
19/4/58	Koblovce	Kolovratský zájezd	Halasch		
13/9/58	Koblovce	zájezd	Halasch		
1/9/59	Ostrava	72. N. Tab. A.	Wabersant		
1/9/59	Ostrava	72. N. Tab. B.	Halasch		
5/2.69	Ostrava	OKPO I/D	Halasch		
15.6.69	Ostrava	OKPO I/D	V. Jirák		
7.10.69	Ostrava	OKPO I/IV	J. Štábel		
8.10.69	Ostrava	OKPO I/IV, C.	J. Štábel		
2.5.68	Ostrava	Dk. ržeg I/IV	Pinkas		
15.4.7	Praha	Ob. dům K. K. F. B. S.	Pinkas		
24.10.	Ostrava	DKVŽKG A/1	Trhlík		
1969					
8/5	Ostrava	DKVŽKG OM/1	Trhlík		
23/5	Ostrava	DKVŽKG ŌBĚK	Trhlík		
16/5	Ostrava	DKVŽKG OM/4	Trhlík		
18/5	Praha	Sm. síň P. J. 74	Trhlík		
1975					
3/5	Ostrava	DKVŽKG OM/1	Trhlík		
1976					
6.5	Ostrava	DKVŽKG OM/1	Trhlík		

Ost. 02.56 - 718 1.3

Maluvab: K. P. H. S.
obrysy: 4, 2+1, 2+2, 2; 4, 3, 4+1.
9 stup. 2 F. ak. 2 ku. h. h. j.
septa, luxp. +2, kerfu
plastika

Příloha č. 3. Recenze prvního koncertu Ostravského symfonického orchestru.

Uplynulý rok je opravdu historický v kulturním životě našeho kraje. Především v oblasti kulturního života na Ostravsku se projevil opatřením, která přinesla datovatelné a trvalé výsledky. Na podzim loňského roku byla zřízena ostravská konservatoř a následně loňského roku byl zřízen Ostravský symfonický orchestr. Vybavení těchto dvou základních kulturních institucí, dvou základních pilířů kulturního života, je v těsné souvislosti s velkým hospodářským rozvojem naší vlasti, a především budováním kulturních středisk v průmyslových oblastech, a především v Ostravě.

Ostravský symfonický orchestr slavil svou činnost 3. května slavnostním koncertem v počtu Ostravského máje 1954. Připomínky sídla nadšené obecenstvo doplnilo slavnostní ráz koncertu. Provedení prvního koncertního vystoupení splnilo všechna očekávání. Byla uvedena slavná díla tří největších představitelů Roku české hudby, především Smetanově „Libuše“, Janáčkově symfonické rhapsodie „Taras Bulba“ a Dvořákovy symfonie „Z nového světa“.

Předehra k „Libuši“ zaujímala ve Smetanově tvorbě zvláštní a významné místo. Nemílo opomíjet předehru v běžném slova smyslu, je to vlastně symfonická básně na oslavu vlastní síly českého lidu a české země. Smetana napsal „Libuši“ pro členy Národního divadla v Praze. Český lid tehdy nečetl a neviděl svou sílu a vůli žít a tvořit. Byl vtažen do světového dění a národní. Za vlastní peníze a obětavých sbírek si stavěl pevnost české

První koncert Ostravského symfonického orchestru

OTAKAR PAŘÍK, místecký rodák, v době první republiky a dobu omlupce působil jako dirigent Symfonického rozhlasového orchestru. Od roku 1945 byl šéfem Státního symfonického filmového orchestru v Praze, a nímž kromě skladeb pro státní film provedl řadu koncertů s bohatým repertoárem. S velkou zkušeností se naučil do svého rodného kraje, aby se tu se funkcí šéfa Ostravského symfonického orchestru zúčastnil budovatelské kulturní práce na Ostravsku.

Novověké symfonie komponoval Dvořák v Americe, v době svého pobytu na newyorské konservatoři. Jmenuje se „Z nového světa“, ale je česká od začátku až do konce. Již byla ovlivněna novým životem, do něhož se Dvořák dostal: černoskými spirituály, jejich symfonie vyjadřují hrdý vzrůst a nevstát. Vše vykořisťovatelem, dále Longfellowa „Píseň o Hiawatovi“, zejména tím spěvem z Hiawaty, kde básník lidí lesní pohlebl Mibenzab, krásné ženy Hiawatovy, která zemřela hladem. Zhubnutí tohoto motiva nalézáme v 2. části symfonie. Dvořákovy všechny sympatie a všechny jeho soucit náležitě utla-

čovaným barevným národním americkým. Rozumím jim i proto dobře, že sám byl příslušníkem utlačovaného a vykořisťovaného národa. — Proto v Novověké symfonii alyšské soucit a lásky k utlačovaným (2. část), ale také hrdinská temata vzduchu a boje (1. a 4. část). Longfellowa „Píseň o Hiawatovi“ končí resignací Hiawatovou, Dvořákovy závěrečné věty však vyznívají vírou a přesvědčením v budoucí vítězství českého národa a všech utlačovaných národů.

Paříkovým provedením Novověké symfonie celý koncert vyvrcholil. Kromě mu vynikla všechna hrdinská temata symfonie, ale neméně krásně vyzníli tu teklivou skladatelskou touhu po vlastní, jak ji slyšíme v 2. a 4. části symfonie, to zvláště téměř do vzduchu, v Largu na příklad, nebo v tichém zrostání v příslušných melodických částech.

Ostravský symfonický orchestr nastal v Otakaru Paříkovi znamenitého sířlivého a určitého gesta a přitom jemné a citlivé ruky. Dirigent, který do posledních podrobností ovládá partituru, který stál dílo rozmyslně v základních obrysech a pak narouluje je životem do podrobností. Dirigent, jenž slouží dílu a krčí př jeho provedení cestami realistické a pravdivé produkce.

Ostravský symfonický orchestr teprve začíná svou dráhu, avšak po svém doplnění a za vedení Otakara Paříka situuje stát se jedním z nejprůběžnějších symfonických těles ve státě.

FRANTIŠEK CIMMER